

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Liber Quartvs De tertiâ familiâ Cheva.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER QUARTUS

De tertiâ familiâ CHEVA.

PRIMUS IMPERATOR

FAUS five UUS dictus.

Imperavit annis VII.

Rincipio imperij FAUS nomen mutavit, UUS exinde dictus, quod bellicosum sonat. Et hinc morem illum manasse crediderim, ut Imperatorum nomina etiam nunc mutantur apud hanc gentem, cum summæ rerum præficiuntur, quemadmodum ferè aliud nomen adsciscit, qui Romanus Pontifex eligitur.

Cyclo 27. anno
16. ante Chry-
stum 1122.
Imperatores
in ito regno
nomen mu-
tant.

Omniùm primò senescentem ignaviâ CHEI rempubl. in meliorem statum reducere aggressus est. UUKENGO devicti à se Imperatoris filio antiquam familiâ XANGÆ dynastiam dedit, addito adjutore QUONXOO magnæ authoritatis Præfecto. Ipse in occidentem transfert regiam in urbe, quæ hodie provinciæ XENSI princeps, SIGAN dicta, constitutam. Cum regiâ mores quoque mutati. Captivi deinde omnes emissi è carcere, beneficium Imperatoris summâ celebrantes lætitiâ. Erat inter eos KICIUS, ille, quem supra diximus, insaniam fingentem, à CHEO in carcerem fuisse detrusum. Tum pecuniam è destructis theatris, palatijs, rebus alijs, quarum sumtus quam usus major, conflata sparsit in egentes, vel eos, quibus à CHEO per vim fuerat ablata; reliquâ in novam regiam translata. Subinde KICIUM ad se vocat, qui de Cælo, de elementis, de bona rerum, publicarum rectione multa præclare disseruit, quæ referre longum esset. Doctrinæ merces COREA peninsula fuit, cui cum plenâ potestate

M 2.

regem.

regem illum imposuit, penitus immunem altioris imperij. Regnum illud ad hæc usque tempora est penes K I C I I posteros; quanquam, quoties novus rex eligendus, ad Sinarum Imperatorem legationem mittit approbationis & coronæ petendæ causâ, Imperatoris amicum se, non subditum nominans.

Par honor habitus antiquis familijs omnibus, quarum posterius dignitate regulorum exculsi. Prima familia ex ijs, quarum nomen existat, X I N N U N G I dicta, in Provincia X E N S I, ubi H U N G N U N G civitas, eo est honore aucta; proxima H O A N G T I I, quod est in provinciâ, cui nomen H U Q U A M, regnum Z u dictum. Tertia Y A I olim Imperatoris eo loco, ubi S u quondam, nunc P E K I N G est. Quarta verò familia X U N I, cui C H I N urbs provinciæ H O N A N Æ habitata, modò K A I F U N G dicitur, istius provinciæ caput, ad hunc honorem ascendit. Quam ibidem secuta est Y u I quondam Imperatoris posteritas, pari donata clientelâ.

Haud minor officiorum erga Præfectos existit remuneratio. L I N X A N G U M, quem in venatione fortè obviam habuit, C I, C H E U C U N G U M verò ejus affinem L u, regulos creavit, X o s i e n o Y E N, quod est provinciæ, quæ hodie P E K I N G dicitur, regnum, obtigit; alios præterea multos auxit honoribus, de quibus parùm refert cognoscere. Illos autem nominavi, quod inde major lux est accessura progredienti historiæ. E sua stirpe regulos beneficiarios quindecim instituit, Imperatori munimentum.

Hæc ab U o præclare acta, cum ad circumjacentes barbaras gentes secundi rumores differrent, ad tributa denuo petenda, & accipiendas leges revocârunt. Anno imperij secundo U u s in gravem mortuum delapsus est. C H E U C U N G U S, cui supremam Colai præfecturam mandaverat, de illius salute sollicitus, opem institit à Cælo petere. Sacrum enim in avorum aula faciens, ita precatus esse dicitur, *Vos ô quicumque in concilio Cælestium gratiâ valetis, calum exorate, ut Imperatorem terris commodet diutius, & ejus loco me suscipiat. Tantum parcat Imperatori, donec res communem utilitatem continentes ordinet, imperiumque penè collapsum constituat.* Non in cassum missæ preces. Altero enim die Imperator convaluit, & in rempublicam summo cum studio ad extremum usque spiritum incubuit. Nihil enim unquam ei quicquam populi curâ erat antiquius. Neque verò efficere potuit, quin varia interim bella existerent, nonnullis rebellionem facientibus.

Quos

*Colai in Im-
peratorem
pietas.*

Quos tamen omnes Praefectorum armis fractos domitiosque coëgit ad obsequium redire. Quo autem pacto CHEUCUNGUS pro Imperatore victimam sese deoverit, ipse scriptum reliquit in sacris divinationum libris; quos arcæ aureæ inclusos, in avorum aula servabat, cuiusque rei memoria post magno fuit usui, ut ostendemus paulò infra.

SECUNDUS IMPERATOR CHINGUS.

Imperavit annis xxxvii.

CHINGUS ab Vo patre sceptri relictus heres, ætate nondum captâ imperio, dum maturesceret, eximium interim adiutorem CHEUCUNGUM habuit. Hic namque cum huic familiæ cuperet, factumque vellet ex animo, Imperatorem adhuc puerum juxta demortui parentis sepulchrum exstructâ domo inclusum cum præceptore, virtuti studere jubet; ipse tutelæ officio rempubl. administrat. In quo tanta ejus prudentia atque moderatio eluxit, ut reguli beneficiarj ad unum omnes, nullâ prorsus invadendi ab eo imperij suspicionem ultro venientes, in ejus tanquam Imperatoris fidem ac clientelam conferrent sese, sine armis, sine secessione. Illud dignum miratu, siquid delinqueret Imperator; PEKINUM (id præceptori erat nomen) verberibus exceptum spectante puero, simul ut eâ pænâ se dignum agnosceret, simul ut in posterum ita se gereret, ne præceptorem suum subjiceret verberibus. Tanta est enim apud Sinas præceptorum veneratio, tantus amor, ut in hoc ante reliquas nationes videantur aliquid habere singulare. Nunquam discipulus adversâ fronte præceptori confidet, sed in loco humiliori. Et hoc non modò servatur, dum illi dat operam; sed etiam deinceps, quoad vixerit. Semper illum nominat præceptorem, qui titulus apud Sinas summus habetur; semper se discipulum; Ac licet discipulus superiorem teneat aliquando gradum dignitatis, quàm præceptor; hunc tamen eadem ille veneratione, quâ antè prosequitur. Similiter in consuetâ salutatione, quam non voce, sed scripto sibi mutuam more gentis, impertiunt, accepto, redditoque nomine, discipulum se scribit, Præceptor autem re-

*Cyolo 17. anno
23. ante Chro-
stum 1115.*

*Schola juxta
sepulchrum.*

*Peccata disci-
puli præceptor
luit.*

*Præceptor in
pretio Sinæ.*

M 3

salutans

90
salutans eum, non se præceptorem scribit (hoc enim esset summæ arrogantiæ; sed amicum. Estque inter eos tanta semper amoris conspiratio, ut mutuam operam in rebus omnibus constanti fide sibi tradant. Nec aliud, si à patre discesseris, est Sinis præceptore majus aut præstabilius. Hac igitur arte corrigebat Imperatorem CHEUCUNGUS, solerter cavens, ne unquam cæderetur. Hic enim honor habetur regibus, ut eos velut sacrosanctos tangere sit nefas.

Sed CHEUCUNGUS licet talis esset ac tantus vir; invidiæ, quæ magnam virtutem sæpe, velut umbra corpus sequitur, haud expers fuit. Potentia ejus malis nimia, & quia votis suis obstare suspicabantur, invisâ primùm iniquis sermonibus materiam præbuit. Mox, ut fit, odio tumescente res eò evasit, ut Imperatoris quoque animum sinistra de eo cogitationes sauciarent. Quiritando moram solitudinis incusare, & ambitiosè timere, ne tutelæ specie in se traheret imperium. CHEUCUNGUS, cognitis, quæ spargebantur, actutum excessit aulâ, bonis omnibus indignantibus. At lætus Imperator tanquam periculo & jam pridem molestâ sibi pietate functus gubernacula imperij tractare ipse ocepit. Sed auspicio non satis felici; & rebus adversis vehementer jactatus, in antiquorum denique Imperatorum aulâ necessitate coactus, arcam auream aperuit. Procellâ namque reipubl. imminente, quid agendum esset libri de divinatione, tunc solum legi soliti, consulebantur. Hos igitur fortè aperienti, ecce prima se offert historia de CHEUCUNGO, quem pro VO ægotante sese victimam obtulisse suprâ dictum. Quâ perlectâ, inusitata pietatis miraculo attonitus, illico damnat factum suum, tristis confususque lacrimis, absentem ipse quærit, & in pristinam Colai dignitatem restituit. Memorant scriptores Sinici, sub idem tempus, quo CHEUCUNGUS reducebatur, repentè immoderatâ tempestate coortâ, Cælo tantum imbrium effusum, ut arborum rami segetesque ad terram usque deprimerentur. Illo verò appropinquante adversum ventum ita spirasse, ut omnia resurgerent in priorem lætitiâ, velut gratabunda de illius reditu; quem quidem faustum consecuta eo anno rerum, omnium ubertas asseruit.

*Arca aurea:
divinationes
sentiens.*

*Ventus erâ
gens.*

Hoc rerum statu, paterno se imperio exutum agrè ferens VUKENGUS regulus, cum QUONXOO, & alijs compluribus in Imperatorem insurgit, causam suam ferro acturus. Quos CHEUCUNGUS primò bonis verbis ad quietem hortatus, ubi nihil profecit, duorum annorum

annorum bello eos ad obsequium redegit. VUKENGUM & QUONXOUM captos tanquam rebellionis duces & authores interfecit, reliquos Regulos Præfectosque in ordinem redactos multavit exilio. In eo bello miror impensè, quòd CHEUNGUS ejus Ducem VICIUM VUKENGI patrum legit, nullam prævaricationis suspensionem trahens è sanguine. Qui quidem longè post fidem fuit VICIO, contra nepotem excellenti virtute pro novo Imperatore pugnanti. Victorem reguli dignitas secuta, SUNG indigetata, provinciæ HONANÆ, ubi nunc QUEITE Civitas, raram ejus fidelitatem ad posteros propagavit. Quam haud paullò fecit illustriorem Imperatoris in eo fiducia. Tranquillatis enim rebus cum ei totius esset imperij commissa cura, & hujus occupandi sæpe fulgeret occasio; nihil unquam tentavit, rectè ac sapienter sceptris anteponeus fidem.

Sub hæc tempora prima legatio missa è COCHINCHINA, Siniis KIAOCHI appellatâ, multis cum muneribus; inter quæ erat alba gallina silvestris, siue Phasiana. Legatus ab Imperatore causam adventus interrogatus, ita respondisse fertur. *Triennium jam est, ex quo nobilissima fertilitatis est, eoque abundans omnium copiâ rerum nostra regio. Hanc felicitatem auget temporum summa tranquillitas, Calo, terrâ, marique perpetuâ pace ridentibus, nullâ uspiam vel segetum, vel navium injuriâ. Regi nostro penitus persuasum est, hoc ex eo fieri, quia in Sinarum regnis degat quidam, cujus sanctitati vulgarem modum supergressa, tantum à Calo tribuatur.* Auditus benignè legatus, adornansque jam reditum donatus est à CHEUCUNGO machinâ summo artificio factâ, quæ sua sponte respiciens austrum irrequietâ lege certum monstrabat iter, siue terrâ illud, siue mari facientibus. Ea duabus syllabis CHINAN appellabatur; iisdem omnino, quibus nunc Sinæ magnesiâcum significant. Argumento haud dubio, ejus usum illo jam tempore apud Sinas inventum, ad alias inde nationes, meâ quidem sententiâ, transiisse. Hanc igitur machinam ducem secuti Cochinchinenses, unius anni spatio domum rediere. Imperator quintum imperij annum attigerat, studiorum puerilium nondum planè oblitus; cum aliquando eum incessit cupido ludendi. Ergo cum YO fratre natu minore colludens, dato per jocum nescio quo codicillo, regulum eum facit. Tunc adstans morum Præfectus, *Promissa Imperatoris, inquit, etiam inter ludendum pondus habere debent. Quod modo fratrem promissisti, eo standum est tibi. Cautos quidem oportet esse principes in loquendo;*

*Alba gallina
mansu regior*

*Lusus regum
serius.*

quendo; sed multò magis in præstando fidos. Ita vertit in serium jocus; & Imperator Yo ditionem TANGUM dictam, ubi nunc TAIQUEX Civitas, cum reguli potestate cessit. Undecimo imperij anno CHEUCUNGU obijt, postquam præclare multa fecerat, multa etiam scripserat, pari utrinque laude; quæ Sinensium libris mandata, passim est legere. Corpus illius terræ reddidit; regio more prope sepulchrum patris; haud existimans fas esse, tantum virum, ut subditum tractari.

Vini usus, tam, dicitur.

Ceterùm cum agerentur aliquando imperij comitia; mirum quàm splendidam de vino & bene longam orationem Imperator ad regulos, atque Præfectos habuit. Inter alia liber XUKING refert hæc locutum. Vinum à Cælo permissum hominibus eâ lege, ut inter sacrificia duntaxat, que Cælo sunt, adhibeatur; malorum omnium, que in orbe terrarum sunt, causam ex ebrietate existere; nullam stirpem aliâ re, quàm nimio vini usui interijisse. Sub hoc etiam Imperatore sortibus consultum referunt, de diuturnitate imperij; quarum favore successores ex eadem familiâ triginta in octingentesimum usque annum sperare jubebatur, nullo extero intercedente.

TERTIUS IMPERATOR KANGUS.

Imperavit annis XXVI.

*Cyclo 27. anno
60. ante Chri-
stum 1078.*

Hic acceptis per manus à patre sceptris, imperium in profundissimâ pace domi forisque continuit. Quippe annis viginti duobus, quibus rerum potiebatur, neque in provincijs, neque foro vel armis est, vel legibus unquam certatum. Mores placidi, suaves, sine fastu, & generosâ simplicitate læti. Sic fiebat, ut carus omnibus; summis aequè ut infimis, acceptusque esset. Pax ei cum primis cordi erat; KANGO, quod quietum seu placidum significat, inde dicto. Nec minùs musicâ delectabatur. Quanquam dicere solebat: *Non idcirco reges ad culmen evectos, ut bene curent atatem suam, cum perturbatione civium, ac molestiâ; sed lætis omnibus, tum v. r. o. ipsis quoque lætandum.* Et quoniam ab alijs rebus otium erat, totum se agriculturæ dedit. Prima cura fuit per CHAO CUNGU præfectum agrorum inire

Quando lætandum Principi?

inire mensuram, & cuique certum agri modum, limites item & vias, litibus rusticorum declinandis assignare. Tum ipse obire provincias, eadem præceptis simul & exemplis docens, CHAOCUNGUS jus dicebat rusticis sub salice; quam deinde religio fuit excindere, scriptis etiam carminibus memoriâ beneficiorum ab eo acceptorum ad posteros propagatâ. Res bombycina, seminationis & arationis fructuosæ facilitas mirificè aucta est ab Imperatore; apertæ quoque carcerum fores, eâ conditione, ut inde emissi agris operam darent. Quibus rebus effecit, ut toto imperio effusè fruges atque divitiæ affluerent, rusticâ ad summum adductâ. Felicia tempora, quibus secura pax non ad otium, ut plerumque; sed ad laborem viam aperuit.

QUARTUS IMPERATOR

CHAUS.

Imperavit annis LI.

Quantum KANGUS hujus pater rei agrariæ profuit; tantum hic nimia venatione ferè obfuit. Quippe longâ pacis segnitie, majorésque imitandi studio torpens, neglectâ republicâ totum se venatui dedit. Unde in illum odium offensioque populi, & præcipuè rusticorum, non modò injurias sibi à Præfecto, sed suis agris etiam à feris aut ab ipso potiùs illatas impunè dilabi quiritantium. Demum eò adducta res est, ut ab rusticis, irâ in rabiem versâ, necaretur. Parricidij, præquam à talibus ingenijs expectares, hujusmodi erat molitio. Ulu non rarò venerat, ut è venatione redeunti flumen HUN provinciam XENSI alluens, prope HANCHUNG urbem esset trajiciendum. Rustici, quibus naves ad transitum imperabantur, repetita toties operæ fastidio concepto, regiam navim tali artificio conglutinant, ut cum in alvei medium venisset, facilè atque ad eorum arbitrium solveretur. Itaque hac navi exceptum Imperatorem, ubi prorexerunt ad destinatum periculum, repentè tabulas sublesto nexu coherentes reglutinant; quibus aquarum vi ac molè disjectis, ille cum purpuratis aliquot fluctibus haustus interiit. Hunc exitum portenta quædam minari visâ sunt. Nam & Lunæ lux longè solito clarior apparuit,

*Cyclo 27. anno
26 ante Christi-
sum 1556.
Venationis
mala.*

*Omina mortis
Imperatoris.*

N

paruit,

paruit, oblongum præterea radium usque ad leonem (locum Lunæ non notat author) quatientis in Cometæ modum; & in palatio aqua ex puteo super os abundavit cum omnium admiratione. Anno hujus Imperatoris quarto decimo Fius Lu Reguli frater Yeu dynastam bello persecutus, acie victum contra jus fâsque interfecit. Armorum quippe causâ non alia Fio, quàm illius dynastiæ ad ditionem suam adjiciendæ nefaria cupido erat. His malis Imperator per socordiam non tantùm non obviam ivit, reprimendo Fio, quod erat facillimum; sed si arma poneret, præteritorum oblivionem, ut affini spondet, ereptæque dynastiæ injuriam ratam habet. Anno inde vigesimo septimo (erat is ante Christum natum millesimus vigesimus sextus) natum esse Xacam tradunt, Indiæ Philosophum, idolorum & transmigrations ad Sinas authorem: de cujus placitis tum plura memorabo, cum res anni post Christum natum sexagesimi quinti venient explicandæ. Hujus enim anni mensè decimo penetravit ad Sinas, ut initio historia jam ex parte diximus.

QUINTUS IMPERATOR MOUS.

Imperavit annis LV.

*Cyclo 29 anno
17. ante chri-
stum 1001.*

*Bellum cum
Tartari ge-
nitum.*

MOUS CHAI filius, acceptum à patre imperium, magnis virtutibus illustravit. Immoderatiùs tamen aliquantò equos amabat, & currus. Nihil enim jucundius, quàm sublimem equo, aut curru vehi. Utriusque generis selectâ undique copiâ, incessit eum cupido, equestrem juxtâ curulè inque pompam toto imperio ostendendi: Quæ res ut haberet speciem curæ publicæ, placuit obire provincias. Anno imperij trigesimo quinto bellum indixit TARTARIS, quos Sinæ TAIUM vocant, radices IMAM live montium Amiseorum, quâ CROCEI fluminis fons ad Sinas solera obeuntem spectantes procurrat, accolentibus. CUCUNGUS, qui Imperatorem sibi generum adjunxerat, hujuscemodi dictis eum à proposito conatur avertere. *Clara Imperatorum atque excelsa virtus pacem quàm bellum amat. Arma non tradant nisi coacti; semper invisa, semper calamitosa sibi, populo,*

pulo, & avio, denique non visus magis quam victoribus. Quam enim indignum, gloriam e suorum pernicie quarere? quam non humanum, hominem hominibus afferre morte. n. ? Ex quo intelligas, quam longè Christianorum consilia debeant abesse à bello non necessario; cum sanguis humanus execrandus belli color, tantæ sit reverentiæ Christum ignorantibus. Verùm hæc facilius averferis, quam persuadeas. Nec enim illa CICUNGI est ab Imperatore pronis auribus accepta oratio. Quare in TARTARORUM fines exercitum ducit omnibus instructum auxilijs, præceptaque victoriæ spe jam propè triumphantem. Sed TARTARI explorato hostium adventu, sive viribus sive animis impares salutem fugâ quæsiere; omnibus, quæ poterant, secum asportatis, abactis armentis tentorijs alibi positis, more gentis. Ita ne viso quidem hoste Imperator referre pedem coactus, multis suorum desideratis quæ erant itinerum rerumque aliarum incommoda, cum ignominia & dedecore, omniumque odio domum redijt. Ibi bello in venerationem translato, postquam homines non licuit, cum omni reliquo exercitu feras agitavit. Et hinc quidem ingentem prædam egit, at stipendio nequaquam parem. Hanc tamen infamiæ notam, quæcunque fuit, obliteravit eximia de cetero virtute insignis Imperator, æqui & justitiæ pertinax inprimis. Vix dici potest, quanta eum subierit poenitentia spreti consilij, quod dederat CICUNGUS. Ab hoc temeritatis veniam petijt; in hujus potestate, siquid esset imposterum author, nunquam non futurum se promisit. In alijs ejus dictis hæc celebrantur. *Si aulici probi sunt, ajebat, & rex probus erit: sin assentatores; rex quidem bonum se credet, at non erit.* Boni Principis famam ut plurimum ab aulicorum virtute pendere prædicabat: hinc ab ijs cavendum maximè, qui auribus solum & oculis serviunt.

Malo successu.

Bellum in venerationem translato.

SEXTUS IMPERATOR CUNGUS.

Imperavit annis XII.

MOO vitâ defuncto CUNGUS ejus filius regiminis initia exitia. *Cyclo 30. anno 12. ante Christum 946. Libido excidij causa.*
bili scelere funestavit; MIE regione funditus deletâ, cujus Præfectus tres eximia pulchritudinis puellas fugitivas ejus oculis subdu.

N 2

subduxerat. Ea res causa malorum omnium fuit. Producebantur, cum eò per KING lacum animi gratiã veniret, in illius conspectum, puellæ plures. In quibus cum tres illæ non ampliùs apparerent, libidine in iram versã, in fontem populum, velut secreti consciùm indignissimè delevit. Ad frugem tamen dein reversus, nomen inter optimos Imperatores meruit, raro in regibus exemplo, qui rarò fiunt imperando meliores.

SEPTIMUS IMPERATOR

I S.

Imperavit annis xxv.

*Cylo 30. anno
24. ante Christi-
sum 934.*

ID in ejus filio, quem habuit successorem, patuit; qui non modò nihil memoriã dignum, sed eã multa indigna gessit. Unde poëtarum in se concitavit audaciam, docentium rectiora simul atque monentium. Multa existunt etiamnum ex eorum carminibus, Nam & ars poëtica est apud Sinas antiquissima, & varia vario metro carmina completitur. Ea omnia legitimo literum numero constant, & quinque vocum ordine. Inter quinque carminum libros, è quibus doctrinam eorum, qui dignitates ambiunt in republ. periclitantur, unus in explicandis antiquorum Principum rectè secusque factis ita versatur, ut malis terrorem addat, bonis calcar ad virtutem. De floribus etiam, de plantis, atque id genus rebus alijs vulgati versus, eã tamen religione, ne quã fabularum tormentis, ut nostrorum poëtarum fert genus, in illa scriptura sit locus. Sunt enim in eo toti, ut è congruentia rerum naturalium, morum venustatem doceant. Insunt ijs quaedam de amando, sed castitatem magis, quàm nostrorum poëtarum molliem spirantia, magnã decori ubique curã.

Pœsiti Sinica.

*Sino fabulis.
Mores virtutis.*

OCTA-

OCTAVUS IMPERATOR

H I A U S.

Imperavit annis xv.

HIAUS I s i s frater natus minor, exclusis nepotibus, per vim invasit imperium; in quo tamen administrando pariter atque obtinendo ars ejus & industria enituit. Equis porro mirifice delectabatur; optimos ubique conquiri jubens. FIC I U M ex infimo fortunæ gradu hominem ad amplos honores extulit, eò solum nomine, quòd equos scitè aleret, domandique & condocerendi peritus magister esset. Quin etiam cum eorum aliquando se oblectaret aspectu, præter morem generosos atque instructos videns, industriam FIC I I dynastiâ, quæ ad regionem CIN dictam spectabat, in eâ parte provinciæ X E N S I, quâ Occidenti obvertitur, muneravit. Ignarus quantum sub eâ gratiâ inclusum lateret malum. Nam hujus FIC I I posteritas, abstracto ab ejus familiâ imperio, ipsa successit, ut in tempore memorabo.

*Cyclo 30. anno
49 ante Christi
sum 294.
Equorum
amor.*

Memorant, hoc Imperatore, præcipiti grandine desuper cadente, jumenta & homines communi ruinâ involutos atque oppressos fuisse; inusitato etiam gelu fluvij rigentibus.

Ingens grandis.

NONUS IMPERATOR

I S.

Imperavit annis xvi.

QUINDECIM violentæ potestatis annis exactis H I A U S moriens imperium ad filium I s i s patruum nomen referentem transmissit. longè sibi disparem, libidine ac levitate insignem; summâ rerum ignorantia, ingenio adeò hebeti, ut quibus officiis excipiendi tractandique venientes essent, nunquam potuerit addiscere. Ita rustico pudore stupidus ac timens, nequid offenderet in publicum; nullos unquam vel legatos, vel regulos in conspectum suum admisit. At enim

*Cyclo 31. anno
4. ante Christi
sum 896.*

N 3

privatâ

privata socordia publici rumoris facta, imperatoriam majestatem, omnium ludibrijs exposuit; quæ quantacunque, facile vilescit, ubi à virtute destituitur.

DECIMUS IMPERATOR.

LIUS.

Imperavit annis XXXVIII.

*Cyclo 31. anno
20. ante Chris-
tum 878.*

LIUS ISIS filius, imperium seque ipsum superbiâ, opum prodigentiâ & inprimis sævitiâ infamavit. Hinc ei crudeli, quem Sinæ LI vocant, nomen inditum. Nihil moderati, nihil penſi habuit, ut res cunque ferebantur, dummodo animo obsequeretur, imperio, populo, denique sibi exitiosus.

His tyrannus.

Initia imperij HOAIGAN Australem populum, quæ CROCEUS mari miscet undas suas, colentem, infestum habuere. Prædas passim agentem Imperator per Præfectos repressit quidem, at debellare non potuit: hostilem terram ingressus, at æquè fortiter repulsus. Anno imperij trigesimo tertio jam senex palàm sævire in suos cœpit. Avaritiâ potissimum stimulante, quam profusâ luxurie hiantem exhaustæ populi opes explere non poterant. Et cives quidem de barbarâ feritate questi, mox non paucis Præfectorum communi causæ faventibus, unâ cum his publicè dictis scriptisq; furentem furentes insectabantur, Sed jam ultra remedium processerat Imperatoris obstinatio; qui non modò non cessit minacibus querelis, sed iratior ipse contra, inquiri severè jussit in eos, qui de se sinistrè loquerentur. Et quia neminem unum investigare potuit seditionis authorem, sævitiâ in omnes exserere statuit; capite sanciens, ne quis quocunque loco vel tempore, quacunque de causâ cum quoquam colloqueretur, ac ne muscitaret quidem; hac enim suspitionis calumniâ perpetuò flagellabatur, omnium se figi maledictis; tormento domestico tyrannorum, semper, quod merentur, timentium. Ingens hominum multitudo jam è medio sublata, in regia urbe velut quoddam justitium indixit. Nulla vox, passim silentium, & ubi prodeundum in publicum, quasi muti defixis in terram oculis attonitorum more incedere, tanquam in totum sibi excidissent. Quia verò nequissimi etiam reges circa se habent, à quibus vel iniqua jubentes audiantur, fuere tum in Præfectis aliqui, crudeliores

Loqui vetat.

deliores Imperatore, atque in id unice intenti, ut quàm maximam cædem facerent. CHAOCUNGUS tamen, qui magna authoritatis Præfectus habebatur, sæpe monitum increpitumque, sed incassum, denique inter alia hujusmodi verbis alloquitur. *Difficilius est, Imperator, hominum ora, quàm flumina compescere, hæc quidem etsi castigata ripis, demum exundant tamen, & latè stagnando vastant omnia; de clausis per vim hominum linguis pejora time.* Ipsum triennium istius edicti atrocitas tenuit; cùm tot injurijs oppressa plebs, effusi torrentis instar, in Imperatorem confurgit, regium palatium invadit, ipsum regem ad necem quærit. Sed is è subito tumultu vix elapsus PINGYANG urbem ex fugâ tenuit. Reliqua ejus familia omnis est à furente populo occisione occisa; excepto parvo filio, cui effugienti fida CHAOCUNGI domus ad salutem patuit. At ea res statim innotuit. Quare furentes ad CHAOCUNGI domum advolant, circumfunduntur armis, & Principem superbis vocibus expostulant ad necem. CHAOCUNGUS iram multitudinem mulcere nequidquam conatus, tamen & virtutis famâ & præfenti authoritate recordes hæctenus coërcuit, ne in domum irrumperent. Interim pertinaci clamore Princeps ad mortem exposcebatur. His angustijs pressus CHAOCUNGUS fluctuantem periculi contemplatione animum spargebat in diversa; &, *lam hæc, inquit, omnia Imperatori prædixeram. Meritò quidem incidit hæc illius rebus calamitas, quòd nullus ab eo locus est relictus consilijs meis. At si filium fidem meam implorantem trado furentibus, na ego infidus & Imperatori adeò inimicus audiam. Atqui non defugiunt pericula, qui sunt in regum obsequio: irascuntur malo Imperatori, ut sanent; sed cavent, ne noceant: neque dominum suum, sed ejus flagitia execrantur. Quid si filium meum substituam, staturâ vulnèque principi parem? quid si felici suspitione sub regij sanguinis reverentiâ servetur sanguis meus?* Hæc secum confusè volvens, ut & populi placaret iram, & filium Imperatoris servaret; suum quem habebat domi filium, eis tradit. Quem Principem esse credentes, mox crudâ feritate laniant innocentem victimam, atque concidunt, immoto patre spectante. Ita servatus est Princeps, inaudita Sinis ad eum diem subditi adversus improbum etiam Imperatorem fide. LIUS à rebellatrici plebe nusquam reperi- tus, exutusque imperio reliquam ætatem in obscuro, ac fugitivus egit. Illustre documentum, quid timendum regi, qui, dum sæviat, timeri mavult à suis, quàm amari, Exinde annis aliquot interregnum fuit.

UNDE

Rara in Imperatorem fides Chaocungi.

UNDECIMUS IMPERATOR
SIUENIUS.

Imperavit annis XLVI.

*Cyclo 32. anno
11. ante Chri-
stum 827.*

CHAO CUNGUS interea summo studio adniti ad placandum populum, omnemque lapidem movere, ut Imperator reciperetur. Sed destituit vota successus. Ergo à patre curâ in filium, translata populum per tempus admonet, SIUENIUM (hoc LI, filio nomen erat) in patris locum assumerent; imperio quidem adhuc immaturum, de cetero insignem indole, in majorum virtutes adolescentem, & quod palmarium, non tam à se, quàm à Cælo servatum sceptris. His aliisque rationibus flexi, eam in sententiam frequentes iere, ut SIUENIUS subrogaretur. Per cuius ætatem ne quid detrimenti caperet respublica, CHAO CUNGUS & CHEUCUNGUS, summâ uterque fide, & autoritate, adjuutores additi, qui res imperij nomine tutelæ ordinarent. Tenuit ipsos quindecim annos hæc tutela. Tum inito demum principatu, majestatis decus ac nomen dignis virtutibus illustravit; è disciplinâ Præfectorum majorumque imitatione tantus Imperator, ut jam nemo UUM, nemo TANGUM desideraret. Ad justum & legitimum imperium præcipuè Patris exemplo incitabatur. Philosophos probitatis & doctrinæ gloriâ florentes invitabat undique; & tractabat omnes comiter atque magnificè. Unde non mirum, si quamplurimi advenerint ex ijs, quos Imperatorum priorum, nequitia vel domi continuit, vel in montes ac saltus exegit, utrobique honestiùs philosophaturos. Illâ quippe tempestate philosophi, ne malis Imperatoribus, nullâ emendationis spe affulgente, servire cogentur (hoc epim è Sinicæ Philosophiæ decretis, sapiente indignum putatur) abdebant sese in sola loca, mutato etiam habitu, ne noscerentur. Sed de his exempla dabimus, ubi de CONFUTIO loquemur.

His rebus id effecit Imperator, ut tranquillo ubicunque terrarum imperio redirent omnes ad obsequium, à quo patris ob tyrannidem recesserant. Quos inter & reguli ad foedus postliminio icendum affuere, qui jam inde à MOO Imperatore nunquam paruerant. Sæpe nimirum plus virtute quàm armis proferuntur imperia.

tamen

tamen materiam suffecisse vixit HOAIGAN & HUQUANG populi, quorum pars maxima colebat ultra fluvium maris filium: quæ regiones nondum parebant Sinis. Hos igitur, cum suis viventes legibus infollescerent, Imperator per Præfectos suos non modò repressit, sed etiam debellatos ad jura legesque Sinicas subeundas adegit.

Anno imperij trigésimo tertio cum in profunda pace Imperator hebesceret, ac langueret, à reginâ perquam prudenti femina frugi factus est hac arte. Postquam enim totum se voluptati permisit; quo factum, ut Imperator seriùs, quàm ejus consuetudo ferebat, ad Præfectos audiendos negotiaque tractanda surgeret è lecto; regina & ipsum & rempublicam miserata, clam ad parentes ex aula se proripuit. Inde feminam mittit ad maritum cum his mandatis, ut ei significet causam fugæ suæ fuisse metum, ne pœnas Imperator expeteret à se, cujus negligentia magis ipse jam Venere, quàm virtute gauderet. Hujus culpæ ipsum habere fatentem ream, Imperator facillè intelligens quò collinearet; *Hoc enim verò crimen, siquod est, inquit, meum est; ad reginam nulla ex parte spectat.* Majori deinde curâ tractavit res imperij, ut solitus erat antè, in voluptatibus moderatio.

Imperator à conjugè revocatus ad frugem.

Sub ejus imperij finem veræ amicitia exemplum prodiderunt aternâ cum laude TAPEUS & ZOGIUS; quos inter se tam concors animorum devinerat æqualitas, ut alter pro altero non dubitaret emori. Imperator injectâ rei nescio cujus suspicione, TAPEUM nec certi sceleris accusatum, nec auditum indictâ causâ capite damnavit. Id ZOGIUS minimè ferens, & amici calamitate motus, aperto se discrimini objecit pro eo; novies ob id magnâ libertate Imperatorem increpans. Qui denique incensus irâ, nâ tu, inquit, aperte prodis, teperduellem fore, qui regis offensam non times, ut amico faveas. Quam calumniam, ut dilueret ZOGIUS, nihil trepidans: *Falleris, ô Imperator! subjecit. Qui servat amico fidem, servabit imperatori. Nec enim infidem amicum deserere, est imperatori fidelem esse. Morti addixisti amicum meum, innocentem, nullius criminis compertum, contra leges, contra bonorum regum consuetudinem. Hunc quia cupio servatum, in suspensionem perduellij venio. Qui autem tanto flagitio cum fide, cum pietate, cum amore cognatio? causam amici tueor, ne tu injustè, ne tyrannicè agas; utriusque fidus, sed magis tibi. Nempe qui servat innocentem, bene facit, & qui corrigit errantem, melius.* Tum verò furore præceps Imperator, *Aut partire desines, inquit, aut cum socio moriere.* Cui ZOGIUS: *Non est prohi viri, jus*

Insignis amici fides.

falsq.

fâsq; deserere, ut vivat diutius, nec qua rationi consentanea semel dixeris, aliquando refutare factis, ut moriē fugiat. Qua dixi, eò spectant, ut videas iniquissimam TAPEO te offerre mortem. Nam ubi nulla culpa, pœna locum non habet. Infremuit hâc constantiâ perculsus Imperator, & utrumque continuò necari jubet, haud intelligens, pro amicitia perire magis esse gloriosum, quàm desertâ fide vitæ suæ parcere.

DUODECIMUS IMPERATOR

J E U S

Imperavit annis XI.

*Cyclo 32. anno
57. ante Chris-
tum 781.*

*Draco Sinis
in veneratione
est.*

Insignis hic nœvus SIUENII gloriam obscuravit quidem, sed JEUS illius filius multò magis; ad quem imperium, non item paternæ virtutes transiere. Mira de istius Imperatoris concubinâ referuntur ab Historicis Sinensibus; quæ quò ad intelligendum prona magis atque in aperto sint, juvat eâ paucis repetere, quæ suprà de dracone attigimus. Huic nihil est ferme, quod non tribuant Sinæ. Hunc non modò felicitatem cujusque, sed imbres etiam, nimbos, grandinem, tonitrua & fulgura, ceterasque tempestates habere in potestate credunt. Mirum sanè, tam cultam alioqui gentem & ingenijs felicem, in hujusmodi rebus adeò delirare. Subter terram quoque draconem esse putant, & infra montes maximè. Inde est, ut magno studio, sumtûque pari venas draconis vestigent in sepulchris parandis. Nam è soli bonitate totius familiæ opes atque fortunas metiuntur; astrologorum instar, è vario siderum concursu variè de futuris mentientium. Nec rarò Deo permittente, cacodæmon supersticiosa opinionem fidem adstruit præstigijs, ut sub hoc etiam Imperatore contigisse referunt. De puella, quæ erat in gynæceo, fabulam reperio hujusmodi.

*Spuma draco-
nu sacra, &
fabulosa.*

Jam inde ab HIAÆ familiæ temporibus draconem visum esse tradunt, qui relictâ in terris spumâ, ex oculis evanuerit. Hanc, quia draconis erat, ut rem pretiosam, imò enimverò sacram summâ veneratione collectam in arcâ aureâ repositam, atque ad SIUENII Imperatoris usque tempora servatam esse, is, incertum quâ de causâ, cum

cum iussisset aperiri arcam; tum spuma repente, non secus ac si viveret, exsiliit, & per totum palatium discurrens, neque se cohiberi passa, demum interius gynæceum subiens, Virginis adolescentula ventrem penetravit. Hinc natam puellam ferunt. Mater stupri notam & Imperatoris iram verita, infantem exposuit. Quam duo conjuges illac forte prætereuntes audito vagitu sublatam domi suæ (PAO est loco nomen, à quo dein PAOSUA dicta) velut filiam aluere. Anno istius Imperatoris tertio, puellâ jam nubili, accidit, ut ejus nutrix, nescio cujus criminis insimulata mitteretur in carcerem. Illa puellam haud credibili pulchritudine insignem pro libertate offerens Imperatori, cum donis non paucis dimissa domum redijt. At hic puellæ specie captus, ejusque amore insaniens eò denique processit, ut jam reginâ legitimâ conjuge filioque ex ea genito repudiatis, PAOSUAM tori sociam in illius PEFUUM PAOSUÆ filium regni successorem in hujus locum eligeret; Præfectis multum contrâ nitentibus, IKIEUS filius legitimus atrocitate injuriæ exulceratus, relicto patre profugiens, ad XINUM regulum patrum suum intendit iter, quâ XENS I provincia spectat austrum, ubi nunc NANYANG civitas est sita. PAOSUA interim Imperatori in delicijs erat; unam rem in ea tantum ægrius ferenti, quod nunquam rideret. Itaq; nihil intentatum relinquit, ut monstrôsâ mulieri risum moveat. Erat ei tum temporis forte bellum cum TARTARIS ad Occidentem propius colentibus: & militi signum bellicum ignem dederat, quo conspecto ad arma & Imperatoris custodiam concurrerent. Hoc signo ad eliciendum amasiæ risum aliquoties fulgere jussu, adsunt de more milites, arma & ordines parant, ingenti, ut fit, strepitu concursuque terribiles. Quos semper delusos videns PAOSUA, in risum denique diffusa, magno simul gaudio Imperatorem complevit. Sed hic risus imperio & vitâ postmodum ei stetit. Delectabat ante alia PAOSUAM strepitus, quem conceperat per vim holoserica edere solent. Imperator igitur, qui ad illam exhilarandam nihil non faceret, ad ejus arbitrium libidinemque factus, assiduò in dilacerandis holosericis, illâ præsentem versabatur.

Paosua nunquam vidente data videndâ causa.

Delectata est lacervato holoserico.

Inter hæc ludicra mittit ad XINUM, qui filium retraherent è fugâ. Quo negante, daturum se Principem, nisi ut regni heres agnosceretur; iratus Imperator arma in eum movet. XINUS impar viribus, at consilio superior, coitâ cum Tartaris societate, noctu repente advolat ad Imperatoris castra. Datur de more signum, Milites visâ

O 2

flammâ

*locus ubi
in seriam cla-
dem.*

flammâ Imperatorem Iusu se, ut antè oblectare cum reginâ, rati, nec periculi quicquam suspicantes, nullâ resistendi curâ omillis armis præ dormientes in hostium venere potestatem. Ita ludibundus Imperator à fratre filioque oppressus, Iusu in serium verso, occiditur. Sub hanc victoriam TARTARI occidentales Sinæ terras aggressi velut armorum præmium, maximâ ex parte primo impetu in suam potestatem redigunt, imperiique partem auxiliij specie depopulantur. XINUS autem & IKIEUS, quòd illis obisti jam non posset amplius, pejora metuentes aufugiunt, Sinas ad ortum vergentes petituri, ubi SIGANURBS eis sedes lecta. TARTARIS in hunc modum occidentis partes vexantibus, Reguli Præfectique orientis XINUM conveniunt, electoque in Imperatorem IKIEO, parant obviam ire hostium conatibus. At ubi se impares vident, ijs ex occidente pellendis; omne armorum studium ad tuendas orientis Sinæ partes convertunt, eodem quoque translata sede imperij, magnâ quidem ex parte jam accisi, at integrâ tamen penes eandem familiam dignitate.

Interea reguli quidam occidentales, ubi nullum ab Imperatore auxilium; ipsi se parant ad resistendum, amissa recuperaturi. TARTARIS ergo bellum inferunt. Inter quos duorum præcipue regulorum virtus enituit. Alter erat SIANGCUNGUS, cui CIN; alter, UUCUNGUS, cui GUEI regnum obnoxium. At hinc atrox orta seditio, uno imperio in duo distracto. Ejectis quippe TARTARIS victores reguli, quæ quisque obtinuit, sibi retinere, & Imperatorem in oriente agentem, ut ab eo destituti, audebant contemnere. Pessimo id quidem exemplo; regulis mox alijs sequentibus. Quo factum, ut, quia dominum unum non agnoscerent, imperium in varia capita scissum à nullo regeretur. Quæ res multorum materia jurgiorum atque bellorum fuit, ut infra videbimus. Ex hoc autem bello maxime omnium emerit CINA familia, quam à FICIO equorum pastore descendisse supra monui. Hæc paulatim ad id fastigij prodivit, ut totum occuparet imperium, initio è XENSÎ provincia usque ducto. Familia verò, quæ GUEI Æditioni dominabatur, sedem habuit, in HONANA provincia, una ex ijs quindecim, quas Uus ad regulorum dignitatem provexerat ex affinibus. Ea traxit originem à KAMXOTIOUI Imperatoris fratre. Quæ ad faciliorem sequentium rerum intelligentiam placuit hîc apponere.

DECI-

DECIMUSTERTIUS IMPERATOR

PINGUS.

Imperavit annis LI.

PINGUS JEI filius, occisi parentis calamitate doctus, mutatam *Cyclo 31. anno*
periculo vitando regiam relinquens, SIGAN, atque in Austrum *8. ante Chri-*
procedens ad Co provinciam HONANÆ fluvium in hujus extre- *stimo 170.*
mæ Asiæ medietate ferè constituit. Ita TARTARORUM quidem vim
effugit; sed magnam imperij partem amisit, plus timens sibi, quod est
præposterum, quàm rei publicæ. Nam discessus ejus omnem Sinici im-
perij statum ita miscuit, ut prorsus esset nova rei publicæ forma. Reguli
enim, qui adhuc Imperatori paruerant SIANGCUNGI & UUCUN-
GTI exemplum securi, eo ex parte deserto, fiduciaras olim regiones
sibi vendicantes, omne prorsus abnuabant imperium, in defectionis
titulum fugâ Imperatoris prætextâ. Tres inde reges in ceteris eminue-
re. Primus CI dictus, maximam partem Boréam provinciam XANG-
TUNG appellatâ occupavit; oriundus è familiâ LIUXANGII, de
cujus initijs supra diximus. Alter rex Zu nomine, duas in primis ce-
lebres provincias HUQUANG, & KIANGSI suo subjecit imperio,
Sinicis paulò antè legibus obnoxias, hoc est, sub CHINGO secundo
istius familiæ Imperatore, qui, uti dictum HOANGTII successores
in his terris regulos creavit, habuitque ratum beneficium, quod ab
Uo jam acceperant. Tertius rex CYN permagnâ XANSI provin-
ciæ parte captâ, TAIQUEN urbem sibi pro sede legit, à KANGXOO de-
scendens, & Imperatorum sanguis. KANGXOUS enim ab Imperato-
re fratre fiduciam locorum istorum acceperat, & quidem per lusum,
ut diximus in CHINGI principatu.

Hi tales ergo, deserto Imperatore, nullius imperij timentes, non
diu quievè. Cùmque dasset hostis externus, dominatum est bellum,
latius regnandi cupidine accensis, & eam ob causam ferro inter se de-
cernentibus; cùm arctatis alterius finibus suum quisque regnum pro-
ferre studet. Nec Imperatoris eos autoritas in officio continuit.
CONFUTIUS Philosophus librum suum CHUNCIEU, siue de
regum correctione inscriptum ab his regibus orditur, Nam hæc
O 3 bella

bella ad ejus ætatem usque processerant. In eo libro illud maximè secutus est, ut reges omnes ad obedientiam allecti, antiquas Sinici imperij leges denuo acciperent. Enarrat earum præstantiam & commoda; execratur mala, quæ nascuntur è discordijs; enumerans ea nominatim, quæ à regibus perperam facta ex eo tempore, quo Imperatorem deseruere.

Anno hujus Imperatoris vigesimo primo, SIANGCUNGO vitâ functo UENCUNGUS ejus filius devictis ingenti prælio TARTARIS, occupatisque ferè omnibus, quæ spectant occidentem, ad XANSI provinciæ fines ultra FUNGCIANG, urbem pervenit. Ibi KIMONTEM regni sui limitem fecit, quâsque ultra hunc montem orientem versùs eodem victoriæ impetu regiones occuparat, quæ multæ fuerunt, eas Imperatori gratis restituit, omni ferè XENSI provinciâ in potestatem redactâ contentus.

DECIMUS QUARTUS IMPERATOR U O N U S.

Imperavit annis XXIII.

*Cyclo 33. anno
59. ante Chris-
tum 719.*

UONUS PINGI ex filio nepos ad fastigium euectus, nihil prius habuit, quàm ut restitutâ imperio dignitate regulos revocaret ad obsequium. Quod ubi consilio non potuit obtinere, armis tentavit, sed æquè irritò successû. Nam primo statim prælio à CHINGO Regulo fusus, acceptoque vulnere, terras imperio subjectas recuperandi spem abiecit; tantummodò sollicitus, quâ relicta tueretur. Nec aliud memoriâ dignum de illo invenio. CHINGUS erat ex imperatoriâ familiâ CHEVA, SIUENII Imperatoris patruus. Ita dominandi libido consanguineos etiam in se mutuò armavit.

DECI-

DECIMUSQUINTUS IMPERATOR

CHUANGUS.

Imperavit annis xv.

CHUANGUS contra patris Præfectorumque plurimorum voluntatem imperium naturâ sibi debitum obtinuit. UONUS enim KEUM è concubinâ filium, quem amabat maximè, legitimo præferebat. SINPEUS autem unus è Præfectis, æquitatis amans, & ex eodem ordine quidam alij non minori autoritate sese vehementer opposuere; quòd præviderent, si filius legitimus jure suo privaretur, totius inde jam labantis imperij timendum interitum esse. Nec enim dubitabant futurum, ut dissociatis animis fratrum, alij KEIANIS, alij CHUANGIANIS faventes partibus, intestino bello subjicerent faces. His tandem rationibus effectum, ut CHUANGUS eligeretur. Cujus fortunam continuò secuta invidia, tertio imperij anno nil suspicantem præsentis vitæ periculo admovit. Nam qui KEI partes sequebantur, occisi Imperatoris sanguine viam illi signatum ibant ad imperium. Parricidio patrando destinatus MEKIENUS factionis caput. At insidiæ fuerunt à SINPEO detectæ, Imperatorem jubente cautum esse. Ut autem sine turbis, quarum idem MEKIENUS, Præfectus multum autoritate valens, materiam minabatur, consenesceret proditio; SINPEUS autor est Imperatori, ut se simul & MEKIENUM invitet in regiam, sub obtentu solita imperij negotia conficiendi. Et favit consilio successus. MEKIENUS solus à subornato milite occisus; KEUS ut fraudem detectam, & MEKIENI cædem inaudijt, in tutum se recepit, ad YEN regem aufugiens.

Cyclo 34. anno
22. ante Christi
1478 696.

Anno sequenti denno inter duos alios fratres domesticum malum intervenit, invidia & regnandi libido. Alter erat ZUKIEUS, alter SINPEUS, aut alio nomine VONCUNGUS, SIANGCUNGI CI regis filij. Uterque à patre profugerat, cujus præceptis ingenium & nequitiam ferre non poterant; nec à morte securi, ubi exarsisset iracundiâ. ZUKIEUS in Lu regione, VONCUNGUS in Kiu salutem invenit. Sed hoc periculum paulò post patris cæde dissipatum: Cædis author nunquam innotuit. Hi duo ergo, postquam ab occiso patre

Bella inter
fratres.

securitas

securitas erat, acriter inter se depugnare pro regno. Unum Lu, alterum KIU, reguli fovebant. Ipsum etiam CI regnum discessit in factiones. ZUKIEUM duo è primâ nobilitate Præfecti XAOHOENS, & QUONCHUNGUS sequebantur. Aliquot prælijs vario Marte pugnantum; donec in VONCUNGUM inclinavit victoria, non usquequaque felicem: quippe ultimo in prælio à QUONCUNGO sagittâ vulneratus propè afuit à morte. ZUKIEUS toto exercitu amisso, ne in offensi fratris potestatem veniret, simul spe regni obtinendi, ad Lu regem iterum cum QUONCHUNGO & XAOHOEO fugit. Quos UONKUNGUS per Præfectos insecutus, in Lu regnum superfudit suas copias, ibique captum ZUKIEUM necavit. XAOHOENS, ut hostium manus effugeret, voluntariam mortem occupavit. QUONCHUNGUS verò vivus in manus hostium devenit; quem confecto bello victor exercitus captivum ad regem adduxit. QUONCHUNGUS Philosophus rerum naturalium scientiâ, vitæ integritate ac præcipue prudentiâ insignis, illius ævi confessione ferebatur. Omnes illum venerari & colere, dictaque ejus pro oraculis habere. Nec ab his facta dissentiebant; quæ in tantum excelluit, ut CONFUTII ætate, qui sub hæc tempora floruit, ut videbimus, multi dubitarent, num ad istius virtutem pervenisset, quod apud Sinas in summâ laude ponitur. UONCUNGUS igitur, ubi eum esse in sua potestate videt, acceptum ab eo vulnus ipsius morte vindicare statuit. A quo consilio PAOXOUS è Præfectis unus multum abhorrens ei magnoperè restitit. *Ego verò, tantum abest, inquit, ut hoc ei crimini vertendum putem, ut etiam virtutis nomine honestare non dubitem. Amor fuit ac fides in dominum, cuius salutem alieno incommodo sancire pulchrum haud injuriâ credebatur. Te ipsum, ô rex, consule, quales in tali fortunâ tuos in te optares esse. Laudares enim vero fidem, agnosceres officium pro tuâ vitâ sanguinem hostilem haurientium. Quare non modo nullâ poenâ afficiendum, sed ut insontem dimittendum censeo. Beneficio stectetur hostis; quemque odisti adhuc tanquam injurium, posthac magis tanquam gratum amabis.* Paruit salubria suadenti UONCUNGUS, missumque QUONCHUNGUM fecit. Qui cum in Lu regnum se recepisset, ab rege pro fugitivo habitus, iterumque captus & catenis vinctus ad UONCUNGUM remittitur; non amore reipublicæ, sed quia illius arma sibi formidolosa erant. Is nunciato reditu officiosè homini procedit obviam & indignum tantâ virtute habitum averfatus, continuo demi vincula jubet, ac velut amicum

Vita hosti servata.

amicum assidere sibi. Ibi rogatus de populorum gubernatione, de regni ditandi modis, de regulorum animis sibi adjungendis, in quo totius imperij vis erat atque autoritas, multa præclare differuit. Quibus auditis **LONCUNGUS** mirum in modum exhilaratus, præfecturam tunc donatum, post ob egregias naturæ dotes, pariæque in republicam merita, suum Colaum fecit. Erat omnino **QUONCHUNGUS** magni & animi & consilij, sed in multis antiquas Sinarum rationes non sequebatur, in suum regniquæ commodum callidiùs intentus, quàm viro bono convenit. Unde postmodum à **CONFUTIO** dictus est haud ex hominis probi normâ quæsisisse, imò arte atque astutiâ superasse virtutem, quâ debuisset alia omnia inferiora ducere. Philosophorum enim esse, germanæ virtuti primas in rebus omnibus dare, Verum quocumque hæc modo se habuerint, rex **CI** ad magna pervenit hujus Colai industriâ, regulis quamplurimis uno ejus consilio sub imperium regis abeuntibus. Cujus felicitas eodem authore atque adjutore non paulò surrexit altiùs. Nam mortuo Imperatore **QUONCHUNGUS** ita suffragia disposuit, ut **CI** regis affinis in Imperatorem eligeretur. **LIUS** ei nomen erat, ex imperatoriâ quidem stirpe, sed non rectâ descendenti. Quæ tamen intercessio non abstulit stirpi titulum cognominem, sive imperatorium.

*Servant pro-
fuit.*

DECIMUSSEXTUS IMPERATOR LIUS,

Imperavit annis v.

Igitur **LIO** ex regum **CI** prosapiâ ad culmen evecto exclusis **CHUANGI** filijs & fratribus, non fuit difficile, stabilire res imperij, præsertim à rege **CI** adjuto. Sic enim regulos beneficiarios ex Orientis regionibus, magno numero, expertâ & felici **QUONCHUNGUS** industriâ adjunxit sibi. Unus imperium abnuere visus est, **SUI** regulus; cui tanquam rebelli **LONCUNGUS** Imperatoris nomine bellum indixit, procliôque devictum necavit. Amici necem indignè ferens rex **LIUS**, **CI** regem armis persequitur eatenus, ut hic **SUI** regionem cogereetur restituere. Sed qui aliena propugnatum ierat, ex

*Cyclo 34. anno
37. ante Chris-
tum 631.*

P parte

parte perdidit etiam sua. Nam à C₁ rege victus, invicem coactus est pacem petere, eâ conditione, se nunquam amplius de terris S₁U expositulum. At hæc victoria viam illi propè stravit ad interitum. Etsi enim calentibus adhuc armis regiones aliquot L_U regis occupaverat, & bello, & pace victor, dum gloriose triumphans redit domum, à milite quodam Z_AM_OO dicto in auctissimâ viâ, magnâ comilitonum manu comitante invaditur. Et hi quidem nihil movebant, tantum si opus foret, ad certamen accincti; at Z_AM_OU_S stricto ense minax & in U_ON_CU_NG_UM versus: *Aut moriendum, ait, est tibi, aut L_U regi restituendum, quod abstulisti.* U_ON_CU_NG_US ut presentem mortem evaderet, non modò promisit, quod petebatur; sed etiam impunitatem Z_AM_OO, quanquam impiè ferocenti. Tum Z_AM_OU_S abjecto ferro regem adorare more subditi, eique de promissis gratias agere. Porro reverentia, quam adhibent adversus reges suos Sinae, est hujusmodi, ut pronis corporibus testentur obsequium versâ ad Boream facie. Ajunt enim, reges suos semper Austrum respicere. Eademque ratione porta palatii præcipua, cubiculorum item & aula- rum valvæ omnes ad Australem plagam vergentes, fecere locum proverbio, Sinas etiam distantes, perpetuò venerari reges suos, cum fuerit ceremonijs hospites excipiunt. In hunc igitur modum Z_AM_OU_S C₁ regem venerabatur.

*Fides etiam
hæc servanda.*

U_ON_CU_NG_US ubi periculum evasit, standum promissis haud existimans, Z_AM_OU_M morti addicit, tanquam perduellionis reum. Quo cognito Q_UO_NC_HU_NG_US, regem alloquens, *In fide non manere, ait, & hominem, Rex, cui gratiam feceris noxa, damnare capite, omnino res est indigna regibus, & exile vindicta gaudium. Putasne hoc emendum auctoritatis tuae fideique jacturâ? Quis enim ex regulis, quis ex omnibus imposterum promissa tua non habebit suspecta? Fides imperij basis est; quâ convulsâ illud necesse est corruere: Ita igitur in eo, quod promissisti, & sanctum habe. Sic enim, quod tua permagni refert, & dictis tuis in futurum afferes fidem, & simul efficies, si L_U regi terras haud sanè amplas restitu- ris, ne aliena concupiscere videare.* Hæc ille secundis auribus accipiens, Z_AM_OO dimisso, L_U quoque regi terras suas restituit. Quâ re tantam sibi laudem apud reliquos regulos comparavit, ut omnes eum tanquam regulorum caput, qui Sinis P_A vocatur, agnoscerent. Tantum datæ fidei constantia, & exiguae terrarum portiois spreta cupiditas potest.

DECIMUSSEPTIMUS IMPERATOR

H O E I U S.

Imperavit annis X XV.

HO E I U S LII filius traditum ab eo imperium sex annis tenuit in otio; cum TIE, gens in XANSI provincia, quâ Boream spectat, habitans, ubi nunc TAITUNG urbs ultra murum magnum, qui quidem hoc tempore nondum erat constructus, obversa TARTARIÆ, Sinas ingressi HING urbem obsident. Sed non diu terna eo obsidio fuit, Imperatoris nomine arma opponente UONCUNGO & hostem inde vi eiciente. Quem deinde fugientium specie magis, quam obsidionem solventium in GUEI regnum infesta signa transferentem ICUNGUS QUEI rex fortiter excepit, obviam ei procedens cum exercitu. Jamque in conspectu utraque acies erat, intenta in signum proelii, & rex QUEI opportuniorem ad pugnandum locum occupaverat, cum ei victoriam è manibus propè extorsit stultissima superstitio. Infederant fortè suorum aliquot militum hastis aves; quas ut erat earum ineptissime amans, abigere religio fuit, eo proelio se inde superatum iri auguranti. Omisâ igitur pugna, TIE exercitus recedendi occasione usus, captoque ad pugnandum loco commodiore, cum ICUNGO acie congressus, eo victo necatoque augurij sortem, vel elusit, vel implevit. Reliquæ exercitus filio regis natu majore in regem electo, ad Australem regni partem, inter CICROCEUMque flumina, contendunt. UONCUNGUS in omnem rei bene gerendæ occasionem intentus, desertas QUEI oras invadit, TIE exercitum delet, ac ne alienas ambire terras videretur, alterum ICUNGI filium regem creat, occupatis à se locis precario impositum, vocatumque suo nomine UONCUNGUM. Ita QUEI regnum in duas partes distractum est, cujus conjunctæ vires CI regi timebantur. Qui subinde victorij & potentiâ ferox ZU regi bellum indixit, æquè, ut ipse erat, potentissimo. Postquam vario utrinque Marte pugnatum; tandem bello fessio ambo ad pacem respexere, cui conficiendæ in montem Chaolin colloquium indictum. Nihil aliud sub hoc Imperatore accidit memorabile, nisi quòd ipse quidem nomine Imperator, re autem verâ UON-

*Cyclo 34. anno
42. ante Christum
676.*

*Superstitione
amissa vitioque
ria.*

CUNGUſſeſſet. Huic aderant vires, imò & animus imperij capiendi, niſi omnium aliorum regulorum in ſe unum timuiſſet arma convertere. Nam cum eidem imminerent omnes, altero alterius ambitioni obſtante, nullus obtinuit.

DECIMUS OCTAVUS IMPERATOR
SIANGUS.

Imperavit annis XXXIII.

*Cyclo 35. anno
7. ante Chri-
ſtum 651.*

SIANGUS HOEIO ſucceſſit, jam à puero ſuſpicionem nimiam penes CI regem potentiam imbutus. Poſtquam igitur ad gubernacula reipublice acceſſit, undique facultatem cepit querere vel UONCUNGUM deprimendi, vel aliorum regulorum animos ſibi conciliandi, quò imperatoriam Maieſtatem priſtino ſplendori reſtitueret. Quam quidem ad rem ei duplicem viam fortuna patefecit.

CI rex QUONCHUNGI induſtriã, beneficiarijs regulis omnibus conventum indixerat, quem ut imperij turbandi materiam timens Imperator, quia impedire non poterat, UONCUNGUM ſaltem in invidiam apud regulos adducere, velut ſe unã cum illis Imperatorem agnoſceret, ſtatuit efficere. Ergo ubi convenerant, mittit ad eos legatum ZAICUNGUM virum prudentiſſimum cum litteris publicis, eique mandat, ut illas permittat à ceteris conſueto ritu excipi, ſiquidem vellent; à CI autem rege, ſi detrectaret obſequium, nequaquam exigat. Eſt autem hoc apud Sinas in more poſitum, ut Imperatoris litteras ac diplomata non priùs legant, quàm ea menſarum ad hoc adornatarum impoſita venerentur eodem honore, quo ipſum Imperatorem ſolent. Adeſt ergo ZAICUNGUS cum diplomatis, quæ ab omnibus ſolemni ritu ſunt excepta; ſolus CI rex abnuebat obſequium. QUONCUNGUS contra gravibus eum verbis avocans à pervicaciã, *Si rex, inquit, negligens eſt officij, ſi ſubditi exemplum regis ſequentes, ut nihil pronius eſt, quàm morbum à capite in membra deſcendere; nec ipſi ſubditorum partes explent; omnia neceſſe eſt converti ac miſceri. Cœgiſti regulos, quibuſcum agis, ut regulus; laudo. At iſtud quis laudabit, quòd cum Imperatoris legato agis, tanquam eſſes Imperator ipſe? An non in*

mentis

mentem tibi venit, regulos ex hoc facto de animi tui fallaciâ judicaturos? nec te aliud manere, quàm summam apud eos invidiam? Cede modo tempori; & quando faciendum est, quod vitari sine incommodo non potest, ostende Imperatorem abs te dominum tuum agnosci? Valuit hæc apud UONCUNGUM oratio, secutusque regulos, diplomatis volens nolens ceremoniam adhibuit, omisso in præsens imperij potiundi consilio, quæ una comitorum causa fuerat. Et prodijt hoc exemplum longiùs quàm optabat. Quippe reguli omnes, non quâ mente, sed quàm obedienter fecisset, reputantes, ad Imperatoris obsequium rediêre.

Hanc Imperij felicitatem XOTAUUS Imperatoris filius violavit, deserto parte ad rem CI transfugiens. Is QUONCHUNGO missò, ut filium apud patrem in gratiam reponeret, quod optabat, obtinuit. At QUONCHUNGUS è legatione redux mortem obiit, anno istius Imperatoris septimo. Quàm continuò atrox secuta contentio tres præcipuos Præfectorum collisit, Colai dignitatem inter se ambientium. UONCUNGUS provectâ jam ætate inanes iras sedare vel contempsit, vel non potuit; biennio post, id est, eodem ferme tempore extinctus, relicti filijs jam adultis quinque, singulis ad se sceptrum rapere nitentibus, E præfectis & populo, alij hujus, alij alius partes sequebantur. Ita regnum, quod finibus suis non contentum, ad imperij magnitudinem nimis superbâ spe ferebatur, fratrum discordiâ, propè ad nihilum est redactum.

His inter se pugnantibus dynasta quidam eodem, quo Imperator, nomine SIANGUS, cui SUNG regio parebat, in occidentali parte provinciæ, quam NANKING vocant, dominantem, potens imprimis habebatur. Is in eo totus erat, ut reguli suarum fierent partium; belli gloriâ & virtute illustris, armisque suis plurimum confidens. Cujus audaciæ cum ZU rex irêt obviâ; dynasta contra eum copias suas educens, sparsum & inconditum sine ordine ZU militem opprimere potuit è vestigio, si occasione uteretur. At ille à ducibus suis idipsum monitus, ut erat generosus, respondit in hunc modum:

Egregius miles non arte dolòve fallit hostem, aut interficit, sed fortitudine. Video ZU regis exercitum à me deleri posse; sed malo, me cum compositis & instructis pugnantem vinci quàm negligenter & incompositè venientes occidere, atque astu potiùs quàm virtute, latronum more vincere. Itaque prorsus, ut dixerat, factum.

Dolus in bello neglectus nocuit.

stè & ordinatè disponendi spatium fuit, SIANGO victoria excidit è manibus, devictusque prælio, vix vivus evasit. Magnum Alexandrum diceret, si, ut fortiter egit ac generosè, ita voluisset vincere.

Anno imperij decimo quinto, CHINGÈ XANSI provinciâ regulus palam ausus est in Imperatorem consurgere. Contra quem ille stipendijs invitato è vicinis TIE populis missoque in hostem exercitu victor ferè omnem ejus ditionem LIE dictam, in suam redegit potestatem, reliquâ provinciâ parte permisâ regulo, rebellionis veniam petenti. Ut autem TIE populos servaret amicos sibi, eorûmque operâ securius uteretur ad majora, quæ machinabatur; illorum ducis filiam uxorem duxit. CYN præterea regem nomine regis, quod antè tantum usurpaverat, donavit, dummodo TIE populis transitum daret. Sed cum paulò post Ducis filiam, ut barbaram & externam repudiasset; Dux ad id vehementer excanduit, injuriâque dolore accensus, quò se commodius ulcisceretur; XOTAUM Imperatoris filium, juvenem turbulentum & inquietum regnandique avidum ad se invitat, imperium venienti pollicitus. Adest XOTAUS, iterum patris jam non desertor modò, sed etiam hostis. TIE namque copijs auctus arma movet in patrem; quem in eas conclusit angustias, ut regiâ denique relictâ ad CHING regulum, paulò antè rebellem, at nunc amicum se reciperet, non ignarus, illum TIE populis inimicum; & hinc confociatis armis ei obsisti posse credebat, XOTAUS interim invadente regiâ. Ita eodem tempore duos vidit extrema Asiâ Imperatores, patrem & filium, sed inimicos; ut constet dominandi libidinem nihil habere sancti.

SIANGUS apud CHING agens, aliorum quoque regulorum implorat fidem. Adfuere primi CIN & CIJ potentissimi reges, aliique inferioris notæ. Itaque collectum ingentem exercitum, in duas divisum partes, per CIJ regem regiâ urbi, quam tenebat filius, admovit. Quâ brevî captâ necatòque filio, per CINUM deinde regem in TIE populos processit; eisque in fugam dissipatis, ipse victor in regiâ postliminio reversus, tranquillato imperio diu fruebatur. Regulos, qui plus opibus, armis, potentiâ valerent, beneficijs interea sibi magis ac magis obstringens. Atque hæc altera illa, de quâ suprâ memini, fuit occasio, quâ multis incommodis depressa Majestas resurgeret ad pristinam dignitatem.

DECI-

DECIMUSNONUS IMPERATOR
H I A N G U S.

Imperavit annis VI.

TAli ergo statu imperij, potestas à S I A N G O patre ad H I A N G U M devoluta, habitaque perquam moderatè: quippe Imperator erat exemplum innocentia, bonus in primis & sapiens. Cyclo 35. anno 40. ante Christum 612.
Hinc accurata illa cautio, uti de eo scriptum invenio, in agendo, ne quà deerraret à recto, aut aliquid inconcinnum admitteret. Subditis gratus, & charus omnibus, omnes, quæ Imperatorem decent, virtutum titulos implevit.

VIGESIMUS IMPERATOR
Q U A N G U S

Imperavit annis VI.

QUANGUS in imperium simul, ac virtutes S I A N G I patris successit; Sinis in dictis factisque fidus magnanimus ac generosus dictus. Vnde illi Q U A N G O nomen, quod clarissimum sive splendidum significat. Cyclo 35. anno 40. ante Christum 612.

Ultimum ejus annum C H A O X U N I U S Præfectus L I N G C U N G I cæde funestavit. Rex C I N erat; cui S I A N G C U N G U S regis proximè superioris frater ex Imperatoris, cui serviebat, accitus aulâ, subrogatus est. L I N C U N G U M memorant initio principatûs nequissimum, & inde odium publicum populi fuisse; sine dubio malè providentem regno, & cui nulla subditorum cura. Quâ de re monitus à dynastâ quodam affine suo, tantum abfuit, ut fleeteret se, ut etiam necem bene suadenti strueret impatiens consilij. Facinori patrandò missus M I T I U S, quibusvis promptus ausis, ad affinem invisendi specie. Qui palatium summo manè ingressus ad quærendam cædis occasionem, ubi venit in aulam principem; ecce tibi! regem jam in throno sedentem videt, subditorum causas cogniturum. Hic attonitus rei novitate

*Amer civis
& justitia vi-
tam Imperato-
ri servat.*

novitate atque audaciâ in venerationem versâ subsistens hæc secum. Hinc enim verò cura sunt subditorum commoda, huic sceptrâ mensurâ commissa, qui eis non ad luxum, ut multi, sed ad civium salutem moderatur. Egone optimi hominis cruore impias manus imbuam? egone perduellis fiam? nam quo pacto hujus criminis infamiam à me avertam optimo rege occiso? At si regis mei non exequor imperium; audacia, quæ adhuc in honore fuit, muliebris pavoris probro vapulabit: mihi certum regis odium paratum, ut infido, ut inobsequenti. Horum enim duorum alterum effugere non possum, ut non aut impius sim, aut non parendo infidus. In tam ancipiti rerum articulo quò me vertam? præstat omnino non vivere, quàm aut impietatis, aut perfidia notâ maculari. Simul hinc fixus finem vitæ suæ imposuit. LINCUNGUS autem etsi mores suos paululùm mutavit in melius; ob antiqua tamen scelera cecidit à suomet Præfecto, ut est expositum.

VIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR TINGUS.

Imperavit annis XXI.

*Cyclo 38. anno
52. ante Christi-
annum 606.*

TINGUS QUANGI frater abhorruit à bellis, & contentionibus quàm qui maximè; in populorum rectionem, curamque legum imprimis intentus. TINGUS inde appellatus, quod constantem solidumque sonat. Hoc imperante ZUUS rex conscripto ingenti exercitu, specie LOHOENIUM CUO regionis dynastam, ut Imperatori rebellem, armis petendi, reverà ut hac occasione oppressum Imperatorem pellat è regno, ad confinia usque regie urbis pervenit. Ad eum salutandum Imperator legatum mittit SUNMONIUM cum mandatis, ut dimisso exercitu domum redeat. Erat SUNMONIUS vir constans imprimis & imperterritus. Hunc ergò venientem, tanquam Imperatoris legatum ZUUS magno exceptum honore, quò solertiùs tegeret animum suum, inter colloquendum fortè de Imperatoris vasis eorum mensurâ ac magnitudine interrogat. Erant fusa, ut diximus, ab YO Imperatore vasa novem; in quibus totius Sinæ descriptio continebatur,

*Legatus præs-
denti oratione
perduse lionem
tollit.*

trahatur, imperij mensuras ac pondera simul referentibus; quæ tantum fiebant, ut ille demum, penes quem essent, Imperator haberetur. SUMMONIUS ex hac interrogatione facile perspecto illius animo, solitam libertate regi respondet, *Imperium non in vasis, sed in verâ & inconcusâ virtute consistere. Hac si absit, ait, & præcipue in dominum tuum fidelitas, etsi fortè vasa vi & armis obtineas, non idcirco perduellis infamiam evitabis. Cujusmodi vasa illa sint, scire non est tuum; illud magis tibi sit cordi, ne fiduciâ virium elatus, agas injustè. Nondum adeò despexere fata familiam CHEVAM, ut eiminentur interitum; nondum cælo tam est invisâ, ut stirpitus convellatur. Omittite igitur de invadendo imperio consilium, quod non aliunde quàm à cælo datur. Zuus deprehensum se videns, dicentisque libertate juxtâ & ingenti pudore confusus, re infectâ copias suas reduxit domum. Adeò nonnunquam plus virium, quàm ingens exercitus, habet cordata viri constantis oratio.*

Anno hujus Imperatoris tertio natus LAOTANUS in regno Zu nominatus Philosophus, apud Sinas Epicureæ sectæ author existit. Post mortem enim nihil nostri superesse asseruit, finem hominis voluptatem statuens. In eo autem toti sunt illius sectatores, ut vitam producant quàm longissimè, quò voluptatibus effusiùs servire possint. In utramque rem varios tradunt atque nefandos modos, quæ summos etiam magistratus dementant: pollicentes denique immortalitatem in hac vitâ mortalibus. Et hæc est una è tribus sectis, quas amant & persequuntur Sinæ. Prima enim Philosophorum, seu literatorum est JUKIAO; altera idololatrarum, FOEKIAO, tertia quæ de loquimur, immortalium TAOKIAO dicta. Quamvis autem LAOTANUS summum bonum voluptatem statuat; mentem tamen unam eamque summam agnovisse, videtur mihi admodum verisimile. Sunt enim hæc ejus verba. *TAO sive magna ratio non habet nomen. Cælum creavit ac terram; expers figura; sidera movens, ipsa immota. Hujus quia nomen ignoro; TAO, sive summam sine figurâ rationem dixerim.* Idem Philosophus in alio loco se à cælo creatum profitetur.

Epicuræ ante Epicurum.

Tres præcipua Sinarum sectæ.

Fabula de origine Laotani Philosophi.

Supra fidem est, quod de illo scribunt, aut veriùs fabulantur Sinæ, annis octoginta & uno in ventre matris latentem, deinde per latus dextrum in lucem prodijisse. Argumentum fabulæ sufficit numerus novenarius, quem perfectissimum dicunt, qui novies in se ductus octoginta collegit & unum, quo numero notatur ipsis, quidquid numeris est omnibus absolutum, Cùm igitur LAOTANUS ingenio esset

Q

atque

atque indole supra vulgarem modum excellenti; tanquam natura laborasset tot annis in eo perficiendo, hunc numerum excogitare,

VIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR KIENUS.

Imperavit annis XIV.

*Cyclo 36. anno
23. ante Christi-
sum 585.*

KIENUS TINGI filius imperatoriam dignitatem ac decus ut-
cunque sustinuit. Sed antequam progrediar longius, monere
visum est, quæ hæctenus de Sinico imperio dicta sunt, non ita
esse accipienda, quasi universam Sinam illis temporibus, ut nunc, com-
plecteretur. Vix enim in modicam præsentis magnitudinis partem
tunc patebat. Quemadmodum enim primi Sinarum ab occalû pro-
fecti, provinciam XENSI, quâ maximè vergit ad occidentem, habi-
tare cœperunt; ita variarum familiarum capita paulatim novas inde
sedes quæsiwere. Nam post provinciam XENSI proximè HANAN,
PEKING, XANTUNG coli cœptæ; quæ provinciæ jam inde à con-
stituto in Sinis imperio, ab uno omnes regebantur. Forma imperij le-
gitimi erat, omnibus provincijs, quæ magnum KIANG fluvium,
Boream versùs accolunt, unum Imperatorem agnoscentibus, ejusque
virtuti atque imperio sese ultro subjicientibus. Sub YO verò omnium
etiam, quæ ad Austrum jacent, notitia erat. Ille enim singularum
geographicâ descriptione factâ, quibus stellis essent plurimæ subjectæ,
annotavit. Nondum tamen populi admodum frequentes erant, nec
Sinico imperio parebant. Postea verò quàm Imperatores sæpe plures
suscepere filios; excepto illo, cui tradebatur imperium, reliqui vel
reguli creabantur, vel ipsi novas terras quærentes, Australes oras co-
luere, deductis subinde colonijs. Sic nova regna constituta, sic gen-
tes regnantium virtute, humanarum artium institutione, agriculturâ
præcipuè, atque id genus alijs ad obedientiam mitigatæ. Hinc Sina
paulatim universa, ut nunc longè latèque habitari cœpta, demum in
unum imperij corpus formamque coaluit, ut deinceps docebimus.

Sub hoc igitur Imperatore fit prima mentio regni U, cujus parens
TAIPEIUS; de quo infra non pauca. Situm hoc regnum, quâ
KIANG flumen oritur, ubi nunc SUCHEN & XANKING urbes, in-
gentes

gentes illos tractus, ad mare usque ortum versùs è Japoniæ regione porrectos complectebatur. Fit autem hoc loco de eo mentio, quòd KIENO rerum potiente, TAPPEIUS juncta cum CI rege amicitia, communibus armis in Zu regem iverit, imperio imminentem. His turbis initium inconsulta libido dedit. Id porrò processit in hunc modum.

Erat in villà CHING dictà Zu regno attributà nobilissima puella, ex HIA familià oriunda, Imperatorum sanguis, specie singulari. *Puella bellè occasio.* Hanc Zu rex conjugem optabat. Sed UCHINIUS præfectus intercessit, negans id more fieri, quo vetantur Sinæ uxorem ejusdem cognominis accipere, tametsi nullà se cognatione contingant. Haud multò pòst Præfecto cuidam eandem in uxorem petenti, objecto nescio quo impedimento, matrimonium istud etiam idem UCHINIUS disturbavit. Qui subinde ad CIJNUM regem legatus, pacis cum e confirmandæ causà, cum eì per CHING villam esset iter, visà puellà, subito in ejus amorem exardescens concubinam duxit. Hoc audito Præfectus ille, cujus votis UCHINIUS offecerat, de fraude monuit regem suum, & apud furentem repulsæ dolore, tantum valuit, ut ejus jussu funditus UCHINI familia deleteretur. Ejusque rei perfacilis erat molitio; quòd ista familià sedem habebat in terris, in quas ipse cum potestate Præfecti tenebat imperium. Id ubi nunciatum est UCHINIO; vindictà stimulante, non jam CIJNUM regem ad pacem, sed ad bellum contra ZUUM continuandum hortatur, ad hoc suam etiam & amicorum operam pollicitus. Effecturum quoque se, ut U rex insuper contra ZUUM bellum sumat. Hisce promissis lætus CIJN rex, eum ad U regem cum muneribus mittit, ejus amicitiam, sociâque arma contra ZUUM petiturum. Et ex voto cessit legatio; quæcunque volebat, obtinuit omnia UCHINIUS. Qui UUM armorum ac præcipuè curruum usu minus peritum, per idoneos homines militarem disciplinam ita docuit, ut in totum inde regnum didita strenuos bello multos protulerit. Communibus itaque armis CIJN & U, ZUUM aggressi, varijs proelijs afflixere, donec coactus est pacem petere. Quæ quidem ita convénit, ut parte ditionis amisâ Zuus, omni præterea imperij capiundi spe, quod maxime his temporibus spectabat, excideret.

VIGESIMUSTERTIUS IMPERATOR LINGUS.

Imperavit annis XXVII.

*Cycle 36. anno
27. ante Chris-
tum 571.
Barbarus in-
fant.*

LINGUS KIENI filius cæsarie barbæque promissâ in lucem editus esse fertur; spiritalis sive intelligens ex merito dictus. Et si enim eo imperante multa inter reges bella exarserint, remque publicam variè miscuerint; virtute tamen ac prudentiâ ita imperij statum composuit, ut nihil de imperatoriâ maiestâ, nihil de provincijs decederet.

*Amica fra-
trum pugna,
inter accipias
regnum.*

Anno hujus Imperatoris undecimo mortuus est rex U XEUN-
CUNGIUS, cui CHUFANUS ejus filius invitus atque coactus suc-
cessit. Quippe sceptrum omni contentione recusavit, cupiens illud
in LICHAMUM fratrem natu minorem transmovere. Sed hoc ille na-
turâ sibi non debitum causatus eâdem constantiâ rejecit, quâ offere-
batur raro stupendoque potentiæ contemptu, quæ plerisque per-
ignes ferrumque appetitur. Quid inde factum? ô certamen Christiani-
nis dignum! CHUFANUS fratrem pervicaciter fastidientem regnum,
per vim in regiam introducit, & regiæ vestis insignibus adornatum re-
gem salutat. Sed LICHAMUS & regno & patriâ desertâ fugiens in
agris delituit & rusticatu, plus aratro gaudens, quàm sceptro. CHU-
FANUS ergo, postquam nulla tergiversandi ampliùs patebat via, in
subditorum denique potestate fuit, prorsus invitum ac nolentem quasi
jure suo regnare jubentium. Ut nesciam in sceptrisne spretis, an ita
captis major insit gloria.

*Confucius na-
tus. Sinarum
Plato.*

Vigesimo primo quàm LINGUS imperavit, anno, qui ante vul-
garem Christi epocham erat quingentesimus quinquagesimus primus,
natus traditur in provinciâ, cui XANGTUNG nomen, magnus ille
Sinarum Philosophus, CONFUCIUS, nunquam à suis satis lauda-
tus; instaurator & explicator literatorum sectæ, quæ una de tribus est
apud Sinas nobilior. Sed de hoc ejusque doctrinâ multa dicemus
infra.

Quod autem suprâ regnum CI à fratribus turbatum diximus,
ij omnes varijs bellis ac bellorum inclinationibus interiere: in quibus
nonnulli

nonnulli è præfecturis nullius favore fulti, ad regnum prodierant, varia & inconstante fortunâ. Unum tamen excipio è CI regis stirpe, ad quem sub initia hujus Imperatoris regnum quidem redijt, sed imminutum, multisque partibus labefactatum. Vigesimo autem ejus anno CHOANGUS regnabat. Is nondum penitus extinctâ perduellium audaciâ, ab eisdem interiit, ministro cædis CI OCHO illius Præfecto, regnum occupante. Historicum regium quòd illius prodiones in annales retulerat, necari jussit; eandemque ob causam duo illius fratres morte multati. Optabat perduellis memoriam sui facinoris posterorum subtrahi notitiæ; sed contrâ accidit. Non enim defuere, qui eodem tempore non prodicionis modò, verùm etiam tyrannidis ipsius historiam contexerent. Hinc in scriptorum cædibus inanem operam sumere se videns, inòd crimen suum augere; illos persequi desijt.

*Historicum ob
veritatem no-
catus.*

VIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR KINGUS.

Imperavit annis XXV.

KINGOLINGI filio imperante U rex Australis, cum optaret penitus subicere se imperio Sinico, ejusque leges ac gubernandi rationem cognitam habere; in XANTUNG ad Lu regem legatos mittit, qui studerent inibi familiæ CHEVÆ musicam pernoscere. Nomine musicæ, quæ penes reges & familias imperatrices esse dicitur, intelligunt Sinæ gubernandi leges, ac modum, qui tum bene se habet, cum omnia, velut in bona musica, inter se congruunt; sed & ipsos modulos, quos coram rege decantare soliti, musicæ vocabulo designant. Illis enim leges & statuta continebantur, ut vel intercantandum reges, quæ sui muneris, addiscerent. Nam quia non facile studijs ac labori se dant; à Sinis ita docebantur, ut etiam abhorrentes eos delectaret discere, quo pacto suos cives gubernare deberent. Et sanè nihil magis in rebus humanis optandum, quàm bona subditorum gubernatio; propter quam solam reges sunt, vel esse debent. Causa verò missæ legationis ad LUUM potius, quàm ad alios,

*Cyclo 36. anno
54. ante Christum
544.*

*Musica nomine
leges appellata.*

Q;

erat,

erat, quia nusquam sub id tempus respublica diligentius, severiusque gerebatur; tum quod erat e familia CHEA oriundus, illiusque statuta habebat, & unâ cum subditis suis exsequebatur. Ipsum Imperatorem convenire non est e re visum, & remissius agentem in imperio, & ne jam tum abire sub jugum videretur.

Anno imperij secundo CHING regulus, qui provinciæ XANSI ex parte præerat, videns bellis superioribus disciplinam lapsam esse; ad eam restituendam SUNKIAUM Præfectum, virum justissimum simul ac prudentissimum suæ ditioni præposuit, qui rem summâ fide, consilioque pari administrans, omnium primò in palatio, reformatis & correctis ipsius regis ac totius aulæ moribus, censuram agere coepit. Tum ad externa versus, vitia usu ipso, ut fit, semper longius procedentia legibus coercuit, antiqua Imperatorum optimorum statuta docuit, in eorumque observantiam omni studio incubuit. Deinde rem agrariam instaurans, agros, camposque tantâ æquitate, tantâ prudentiâ divisit inter cives, ut nec divites conquererentur de accisis, & pauperes de attributis bonis gauderent, omnes ex æquo diribitorem sublati ac complosis manibus effusissimè laudarent. Ut autem nocantur in vectæ leges de agrorum divisione, visum est eas hoc loco ponere. Quanquam non à SUNKIAO inventæ, sed jam olim apud bonos Imperatores in usu fuere. Sunt autem istæ:

*Ecce quæ
sunt Sinicæ.*

Ex agris nona pars in regium tributum cedito. Præfecti ne inopiâ cogente subditorum bonis insidiantur, certos eorumque dignitati pares redditus habent. Piscatio, etiam in lacunis, permissa omnibus est. Filium aut uxor, patri aut mariti delictum ne luito. Sed regum præfectorumque pietas eminebat maximè adversus quatuor hominum ex omnibus miserrimorum genera; viduos, viduas, senes absque liberis, pupillos. Hi enim tales omnium habentur miserrimi; quod etiam carmine celebratur hujusmodi. Si bonorum regum pietas erga divites, quanto magis erga hosce miseros est adhibenda? Erat autem agrorum talis divisio, ut omnibus agrî portio æqualis obtingeret, nec una familia plus haberet alterâ. Agrî omnes dividebantur in portiones, sive quadrata majora; hæc verò in novem minora, quæ singula singulis colenda cederent; medium autem quadratum regium erat, quod in regium tributum ab octo agrorum dominis simul colebatur. Octo quadrata particularia vocabantur; medium verò commune seu tributum, quo inculto sua colere nemini fas erat.

Anno

Anno Imperatoris decimo tertio CONFUTIUS ætatis decimum nonum attigerat, cum in regno quod SUM dictum, ubi pater illius præfecturam obtinebat, uxorem ducit. Ex eâ primo anno filium suscepit; unâ illâ contentus, & nefas credens, more gentis concubinas superinducere. Quin & hanc postmodum nescio quâ de causâ repudiavit, vitam vivens cælibem, procul aliâ uxore. Quod eum fecisse dicunt ideo Sinæ, quò liberiùs posset ac longiùs proferre Philosophiam suam, Sinas obeundo, nec uxore nec liberis eum domi retinentibus.

Anno vigesimo tertio cum jam penitus percepisset philosophiam Sinicam; auditâ LANTANII Philosophi apud Imperatorem commorantis famâ, ad eum accessit, & de ritibus ac legibus disputantem audit. Ritus apud Sinas sunt duplicis generis; quorum quinque præcipui felicitas, bellum, hospitalitas, domus sive familia, in quibus quomodo se quisque gerere debeat, ne in transversum agatur, docent. Minores autem ritus sunt sex, adolescentia, matrimonium, sepultura, senum & doctorum hominum veneratio, amicorumque nos visitantium tractatio. De quibus omnibus in philosophiâ Sinicâ optima præcepta & documenta existant ad mores pertinentia.

Ritus Sinarum duplicis generis.

Notat historicus Sinensis, anno hujus Imperatoris vigesimo natum YENHOEIUM Confutij discipulum, amorem ejus atque delictum, ob insignem morum elegantiam, intelligentiamque philosophiæ suæ singularem. Tria millia discipulorum habuisse scribunt; ex his septuaginta duos exquisitissimæ doctrinæ; duodecim verò lectissimos Philosophos, id est omnibus doctrinis instructissimos, inter quos familiam ducebat YENHOEIUS, ab eâ re maximè atque ante alios omnes dilectus Confutio.

Confutij discipuli quot?

Interim KIENUS regis ZU filius, regnandi libidine raptus, ac moræ impatiens, sollicitatis civium animis insurgit in patrem. Hic ut filij cederet furori, deserto regno ad SUM regem confugit. KIENUS ubi patrem evasisse videt, irâ in fidissimos ei Præfectos quosque diversâ, necavit omnes. In ijs etiam COLAUM, extinctâ cum eo familiâ universâ, NYUXEUS vocabatur; è cujus filijs unus GUYUENUS nomine, quæsitus etiam ad mortem à KIEO, fugâ salutem apud U regem invenit; orsus ingentem inibi tragediam, ut infra videbimus.

Filius in patrem rebellis.

Biennio post Imperatori MENGUENUS filius subrogatur. Sed ejus imperium vix mensem tenuit; nato tamen interim in successio-

nem

nem filio. Is in cunis etiamnum jacens ingenti controversiæ atque ad eò belli civilis materies fuit. CAIUS enim MENGUENI frater in provinciâ tunc agens, à regionum Præfectis Imperator eligitur, immaturam & incertam ætatem causantibus. At qui erant in regiâ, infantem destinant imperio, designatis, qui dum adolesceret princeps, illud tutelæ nomine gubernarent. Sed cum neutra pars alteri cederet, ad arma ventum. Urbs regia, vi atque impressione capta, CAIO viam ad solium stravit; KINGO etiam demortui fratris nomine, appellato. Quod etsi superiori videtur esse geminum, apud Sinas tamen longè diversus est character, longè diversa significatio.

VIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR KINGUS.

Imperavit annis XLIV.

*Cyclo 37. anno
19. ante Christi-
sum 519.*

OMISSO igitur MENGUENO, quòd uno tantum mense regnavit, KINGUS vigesimus sextus occupatum armis imperium, multis annis satis pacatum tenuit.

Quòd paulò suprâ ceppi de GUYUENO ad U regem profugiente dicere; id est huiusmodi. Habuit in fugâ obviam PAOSIUM, quo utebatur intimè; à quo amicè, quorsum tenderet, interrogatus, respondit. *Iter, aut fuga verius ad U regem est mihi, tyrannum, id est Zu regem fugienti. Contra hunc illius arma sollicitabo, & expulsi regis & occisi patris familiaq; mea, funditus extincta, pœnas regni Zu totius everfione expetiturus. Cui PAOSIUS, Tu quidem regnum Zu evertes; at ego faciam, ut illud non multò post suo regi restitatur. Nec enim hæcenus, opinor, amicitia lex procedit, ut præcipitis vindictæ impetum probare debeam, cui omnia suo rege regnòque sunt meritò posteriora.*

*Amicus usq;
ad aras.*

GUYUENUS postquam ad UUM pervenit, facile traduxit in suam sententiam, regno Zu jam antè offensum & nunc inferendi belli occasione gaudentem. Igitur promisit GUYUENUS suam & amicorum operam adhuc in regno Zu morantium, nunc oblatum illius regni obtinendi tempus esse affirmans, quando maxima illius pars PINGO regi indignaretur ob ejecti patris crimen; & tantum occasio-
nem

nem illum ejiciendi opperiri. Quod certò futurum, si U potentissimi regis arma fulgentia tantùm oculis contingerent. His motus U rex militum præfecturam ei mandat; ac simul ut specie regis Zu restituendi sibi regnum occupet.

Inter hæc PINGUS moritur, brevi tyrannidis usu; cui tamen CHAUS ejus filius successit è suffragijs. Hunc ergò bello devictum postquam ejecit è regno; PINGI regis sepulchrum aperiri jubet, extrastrumque corpus trecentis excipi verberibus, ut vel sic patris ac familiae excidium ulcisceretur; in mortuum non minùs impius ac perduellis, quàm in vivum regem, & suum. *Cadaver can sum.* Cetera fortis & animosus, magnòque vir consilio, ut memorabitur suo loco.

PAOSIUS, ubi regnum Zu perturbatum undique regesque pulsos accepit; ad CIN regem contendit, rogat, ut Zu o ferat suppetias, antequam totum ab U o regnum occupetur. Id ex ipsius quoque re maximè futurum, si obstaret UI regis potentia magis magisque surgenti. Non dubitare se, quin exinde, tot terris potitus, ad subigendum imperium universum sit animum virisque conversurus. Sed cum CINUS primò respueret consilium; PAOSIUS, quàm erat in regem fide, aliquot dies intra palatium, neque capto interea cibo nec potu, se continuit, continuò regni vicem deplorans, pietatèque ostentans in regem. Flexit animum CINI tanta constantia & fides; atque ad ZUUM restituendum, expellendumque UUM, tandem exercitum, cui PAOSIUS præerat, summisit. Ita duo quondam amicissimi, PAOSIUS & GUYUENUS, manus conseruere, donec tandem à meliore causâ, quam PAOSIUS sequebatur, stetit victoria; qui pulsus vi copijs CHAUM ab exilio revocatum, ita ut prædixerat, in regnum restituit.

Anno hujus Imperatoris decimo nono CONFUTIUS in natali solo regni Lu magister factus, publicum illud munus tantâ curâ diligentiaque gessit, ut regni mores brevè commutârît in melius. Plurimos abusus & hominum sese mutuò fraudantium artes, præcipuè verò mercatorum sustulit. Pondera ac mensuras æquales fecit. Alendi sepeliendique parentum obsequium docuit. Maribus persuasit, ut animi candorem, fidelitatem in omnibus, eximiasque virtutes alias, feminis autem, ut simplicitatem, placidos mores, & castitatem sectarentur. In viâ reperta nisi, qui ea amisisset, nemo tollebat. Quibus aliisque rebus effecit, ut totum regnum nonnisi familia una, concors, & mutuis obsequijs intenta videretur. Eisdemque mores exemplo suo in

R

regna

regna vicina quædam induxit; anno Imperatoris vigesimo multis meritis ad Colai regij dignitatem protractus.

Sub hæc tempora CHINGUS CI regni Præfectus, occiso rege, regnum occupavit. CONFUTIUS factum non ferens, à Lu rege petit, ut liceret perduellem punire, secuturis exemplum: simul bellum moliebatur. At rege salutare consilium aspernante; quia reliquis Præfectis displicuerat, dixisse CONFUTIUM memorant. *Ego muneri meo non defui; CI rex audire me noluit, culpa proin, quantacunque in hac lenitate inest, procul exsortem.*

Ceterùm CI rex modis omnibus amicitiam Lu regis ambiebat, Nam & illius vires ipsi formidolosæ, & suorum fides suspecta erat. Quippe tot jam bella pertæsi secessionem meditabantur, Lu regno cupientes se subicere, in quo regimen perquam moderatum, & secura tranquillitas his temporibus maximè vigebat. Hujus igitur regis ut servaret amicitiam, ac simul virtutem infringeret; occupatas olim à CI regibus illius regiones ultrò restituit. Pacem præterea petens, subornatam cantatricem, eximiâ formâ puellam mittit muneris loco, quæ regem amore dementatum à virtute averteret. Rarò enim virtus & Venus sociantur. Hic omnem movere lapidem institit CONFUTIUS, ne rex puellam admitteret. Sed vicit virtutem libido; eaque in concubinam acceptâ, paulatim amoribus indulgens, mox puellæ artibus longiùs provectus, denique palàm cupiditates solvit. Tum verò regni curam ponere, tum subditorum causas negligere, tum Præfectorum admonitiones insuper habere; plus uni mulierculæ obsequens, quàm ceteris omnibus. CONFUTIUS indignitate rei motus, magistratu relicto, discessit è regno; indecorum sibi ducens, libidinoso regi tervire; ne, cum res malè procederent, imputaretur sibi, cum luculentâ jacturâ existimationis suæ, quam ipsi summam summi Philosophi nomen fecerat.

Puella exitiale donum.

Scires Philosophos eo tempore viles esse, CONFUTIUS quidem varijs regibus ostentavit seque suamque philosophiam, exploraturus, num eorum aliquis vellet adorare decreta sua. At miser, unde plausum prenabat, probrum tulit; dictus ab illius seculi hominibus per ludibrium errabundus canis, qui nescit domum suam. Inciderat in tristia tempora, queis omnia bello ardebant, regibus, qui ab Imperatore desciverant, in armis jus suum qualecunque quærentibus. Hinc nullus philosophicæ quietis amor; hinc fastidium CONFUTIO, cum se operam

operam inibi perdere videret, eam ad discipulos transferenti, scriben-
tique libros, queis dogmata sua complexus, posteritati nobilem se
clarumque fecit.

Nec solus CONFUTIUS à regibus & palatijs demigravit: exem-
plum ejus alij multi eà ætate Philosophi secuti sunt. Quorum non
pauci in agris & montibus rusticationis causâ latebant; alij etiam se
dementes simulabant, ne improbis regibus servire cogerentur, & in-
de male audirent. Sed ejus rei unum aut alterum exemplum appone-
re visum est.

Accidit, ut, cum regnum Zu curru vectus ingrederetur CONFU-
TIUS; quidam SIEYUS nomine ab omnibus pro stulto habitus, il-
lius currum transiens ita caneret. *Simulata-
fulticia aulæ
odio.* O Phœnix! ô Phœnix! ô quantum
nunc est deformata virtus! reprehendi non possunt, que adhuc egisti; vi-
de, ut in posterum quoque præclare agas omnia. Exi ab aulâ, exi. Quis
magnos querunt honores in aulâ, magna querunt pericula. Erat hic unus
è Philosophis malos reges fugiens, cum videret eos in gubernando
præcepta philosophiæ negligere. Cogitabat his dictis CONFU-
TIUM in suam sectam trahere: sed, cum descendisset è curru, SIE-
YUS optantem cum eo colloqui, ocyus deseruit.

Paulò post in duos rufficos, prope amnem terram colentes inci-
dit; alteri CHANGCIUS, alteri KIENIUS erat nomen. CONFU-
TIUS ignarus, quâ vado transire posset; ZULUUM unum è discipu-
lis, ut de transitu percontaretur misit. CHANGCIUS vicissim, ecquis
curru veheretur, interrogans, ubi cognovit esse CONFUTIUM; non
est ignotum, ait CONFUTIO, quâ sibi transeundum. Inveniens his
verbis, ut omisâ jam philosophiâ publicâ, lateret in occulto. Quod
Sinicâ phrasi dictum emphasim habet majorem, quàm latinè queat
explicari. Tum ZULUUS ad KIENIUM versus, eodem modo de transi-
tu amnis interrogat. Ille nomen à ZULUO sciscitatus, Orbis totus, in-
quit, in præceptis abit; quis enim retinebit, aut corrigeat? tu verò quando
Philosopho das operam, homines perditos querenti; potius nos sequere, qui
è homines è pravos sæculi mores fugimus. His dictis semina terræ
mandare perrexit. De quibus ZULO se admonenti CONFUTIUS,
Homo sum, inquit, hominum consortio carere non possum, & me sociare
cum bestijs. Interim quantum in me erit faciam obnixè, ut eos ad virtu-
tem allucinem. In hac posita sunt omnia: quam si amplecteretur orbis, si
R 2 bonas

bonas leges atque correctionem admitteret, nec Philosophorum aliorum indigeret, nec mee philosophia instituta.

Objurgatio Philosophorum. Iisdem diebus ZULUUS CONFUTIUM subsequebatur; sed lenitius, quam ut assequeretur. Progredienti venit obviam senex, canistrum ac scipionem ferens. Interrogatus, num viderit CONFUTIUM; Vos vero, qui CONFUTIUM auditis, inquit, inertissima segnitia, ac nullius laboris, etiam frugum quas consumitis, nomen ignoratis, similes magistro discipuli. Cui ZULUUS, Parcius ista, senex, ac magis sobriè: si non sint Philosophi, doctique homines, actum est de justitiâ, actum de omni virtute, regnorum ac republica recta gubernatio interijt. Itane verò? Respondet senex; Vos adèò republica necessarii? Quid est ergo, dic sodes, quòd vos primi publicam pacem ignavâ fugâ proditi? & non potius Regum ac Praefectorum discordes animos jungitis? Hic, hic esse Philosophi; sine quibus scilicet justitia, virtus, & ipsa denique respublica stare non potest. At aliud est, quod vos in fugam coniecit. Infamiam odistis, euge! philosophicè! at enim verò commoda vestra plus amatis. Qui profugiunt, cum debent, ac possunt republicam prolapsam restituere, infames sunt, ac desinunt esse boni, si fuerit. Si malitiam apud reges manserint, quomodo rectos in regnis mores sperabimus? His similia possem afferre multa; sed hæc sufficiant ad notandam illorum temporum calamitatum, queis antiqua Sinarum simplicitas, & justitiam regiminis amor penitus refrixerat. Hinc reges qui ab Imperatoribus defecerant, nihil nisi contentiones ac bella machinabantur. Quibus malis, cum remedium non invenirent Philosophi; eorum impensè multi, simul homines ac regna fugiebant, statùs melioris desperatione.

Anno Imperatoris quarto & vigesimo magnum & anceps bellum inter U & YUE reges exarsit. YUE CHEKIANG provinciam, quâ respicit ad Austrum, obtinebat. Duravit autem hoc bellum, donec U regnum funditus excinderetur, etsi variâ sæpe fortunâ pugnatum fuit, HOLIUS U rex primo statim prælio victus, occisusque FUCHA filio bellum perquam iniquum reliquit; petitam tamen ab YUE pacem, postquam ditionis partem amiserat, certis conditionibus impetranti. Verùm occisi patris injuria perpetuò eum ulcerabat; imò jurejurando se obstrinxit eam ulciscendi. Quare homini cuidam in palatio id munus dedit, ut, quotiescunq; se videret, toties exclamaret, Num oblitus es, ô rex, patrem tuum ab YUE necatum? Cui rex, Quo pacto tantum nefas in patrem meum perpetrare ausim, ut hoc obliviscar? Vindicta igitur

Ullionis inculta memoria.

igitur triennio imminens, ducibus interea & selectissimo milite collectis, misso cum summâ potestate GUYUENO, YUE regi bellum intulit. Apud SUCHEN civitatem ad arma ventum. Ingens commissa pugna; donec tandem YUE cedere coactus, maximâ exercitûs parte amissâ fugâ salutem quæsivit. GUYUENUS eodem impetu & victoriam & fugientes strenuè persecutus, magnum YUE regni tractum occupavit. KIUCIENUM YUE regem reliquias fugati exercitûs colligentem GUYUENI prævertit festinatio. Quare se viribus imparem videns, CHUNGUM hominem facundum legatum mittit ad FUCHOUM, prætorum veniam petiturum, ac pacem; quam & æquis conditionibus impetravit; multùm licet contrâ nitente GUYUENO. Huic enim placuerat victoriam prosequi & usquequaque debellare YUE regnum. Itaque sententiam suam exponit regi epistolâ huiusmodi, *Si rex volebat esse pius, & clementiam in hostes exercere; occisi patris vindicta erat post bellum ponenda. Nulla enim res est, qua magis virtutum augeat & ornet, quam accepta injuria contemptu. Sin animus est omnino vindictam sumere atque explere odium; cur in medio sistis cursu? ad finem usque procedendum, ut conquiescat ira. Possè ac nolle obtinere hostile regnum; id enim verò est contra fatum ire, felicitatem odisse, indulgentiam Cali negligere, inimicos augere. Vereor magnoperè, ô rex, ne te tam lenti consilij postea, sed nequidquam, pœniteat. His aliisq; rationibus GUYUENUS regem suum ad persequendum bellum hortabatur. Sed ille in mitiore sententia perseveravit. Quo cognito GUYUENUS ut erat acer & perspicax ingenio, regem præfugio territurus; Quandoquidem ergo, inquit, me non audis, ô rex; scias velim non intercessuros viginti annos, cum YE rex teque ac tuo regno faciet, quod ei tu facere nunc nullo negotio potuisses. In annum hujus Imperatoris quadragesimum primum incidit mors CONFUTII philosophi, postquam tres & septuaginta vixit annos. De cujus dogmatis atq; doctrinâ, quæ adhuc est apud Sinas in veneratione usûque, pauca dicenda duxi. E primâ primi libri sententiâ totius philosophia fundamentum eruitur. Ea sic habet. *Magna, sive magnorum virorum doctrina in eo posita est, ut, cum quisque seipsum perfecit, alios quoque perficiat, sic ut omnes unum, hoc est, summum bonum consequantur. Sed suspensius perfectio in eo consistit, ut quisque lumen naturale in se accendat clarissime reddat, ita, ut à lege naturæ præceptisve à naturâ insitâ nunquam exeret. Quod quia sine verâ rerum cognitione scientiâque fieri non potest;**

est; inde philosophia danda est opera, per quam, quæ agenda, quæ fugienda sunt, scientiam habeamus. Hac scientiâ consilia nostra dirigimus; hæc voluntatem, hoc est, utriusque actiones perficimus, ut nihil sentiamus, nihil velimus, nisi quod est rationi consentaneum. Exinde corporis etiam existit sensuumque perfectio & in omnibus externis actionibus apta ex virtute constitutio; qua nunquam proventura est, si non è bonâ mente, *Triplex scientia.* velut è fecundâ terrâ, efflorescit. Quia verò tria ponit ceteris magis præcipua, Cælum, hominem, terram; hinc triplicem quoque scientiam facit, cælestem, humanam, terrestrem. In cælo terrâque noscendâ scientia naturalis occupatur. Hinc Sinæ Philosophi de spirituum bonorum ac malorum naturâ, de rerum principijs, de generatione & corruptione, de cælorum siderumque motibus, de quatuor temporum varietate, de agris eorumque situ, aptaque ad culturam divisione, deque alijs multis multa disputant. In homine autem instituendo tota est moralis scientia. Illi quâ societatis est appetens, assignant gradus quinque, de quibus agunt fusissimè. Primum patris & filij; alterum viri & uxoris; tertium regis & subditi; quartum amicorum, ubi tractant de amicitia; quintum denique fratrum faciunt. Hos quinque gradus vocant magnos, & cardines aliorum. Agunt dein' de parvis gradibus, qui ad visitantes, tractandósque hospites, morum item civilitatem atque modestiam, ac totius adeò corporis decentem compositionem pertinent. Horum autem graduum tria millia esse affirmant.

Præterea tractant de tribus virtutibus præcipuis, prudentiâ, pietate, ac fortitudine. Ait autem CONFUTIUS, prudentiâ ritus omnes sciri atque cognosci; fortitudine exerceri atque expleri; pietate denique nos illis conjungi ac velut inseri. Sed pietatis nomine, *Pietatis nomine quid Sinæ intelligant?* non intelligunt Sinæ solum amorem in DEUM, parentesque ac se ipsum; verum in omnes homines. Et hinc est, quòd virtutem cordis eam definiant, & regulam amoris, quâ de omnibus bene merendo, eos decenter tractemus. Multa insuper est philosophia Sinica in explicandâ justitiâ, fidelitate, atque illâ virtute, quâ alterius animum metimur. Hinc frequens illud CONFUTIO totidem ferè verbis: *Ne facias ulli, quod pati nolis.* Et in hoc summam perfectionem constituit. Quâ de vindictâ disserit, inimicis benefaciendi studium nec probat, nec improbat. Idque non aliquâ animi ab heroicâ virtute abhorrentis mollitiæ; sed ut appareret magis in modo amicos inimicósque tractandi

tractandi differentia, his nihil mali faciendo, illis multum boni. Ad-
didit tamen, æquo animo ferendas injurias esse hæcenus quidem, ut
nulli faciam malè, quia ab illo offensus fuerim; sed ut eodem modo
sim erga amicum atque inimicum affectus. Quod ego CONFUTIUM
in eam partem dixisse autumo; si fortè par esset contra republicæ aliàs.
ve leges utriusque crimen.

Deum verum agnovisse perquam est verisimile. Nam eo tempo-
re nec erant apud Sinas idola, nec eorum cultores; unum Cælum ve-
nerabantur; ipse quoque rationem à Cælo nobis infusam, quòdque
in Cælo est, esse sine figurâ perfectissimum ac summum, asseruit. Ad-
hæc à Cælo puniri malos, & se, si malè ageret, ab eodem puniendum
confitebatur. Nec probabiliter dici potest, materiâ constans Cælum
intelligi voluisse; sed eum, qui Cælum à se conditum sedem sibi lege-
rit, ubi singulari atque augustiore modo fulgeret ejus majestas. Nemo
enim Philosophus admiserit à Cælo aspectabili naturam rationalem
nobis infundi.

Multa alia eaque præclara ex CONFUTII libris afferre pos-
sem; sed non sunt hujus loci. Unum tamen omittere non debeo quod
mihi Philosophus quidam Sinensis, & ille Christianus, ex ultimâ sen-
tentiâ libri CHUNCIEU à CONFUTIO scripti probavit magnâ
meâ voluptate atque admiratione; CONFUTIUM prævidisse ver-
bum carnem futurum, idque non dubiâ spe præcepisse, quin & annum
in Cyclo Sinico, quo futurum esset, cognovisse. Id autem ex hac hi-
storia, quæ in eo, quem dixi, libro extremo refertur, sic mihi ostendit.
Anno hujus Imperatoris trigesimo nono, qui fuit Cycli trigessi-
mi septimi quinquagesimus septimus KENGXIN dictus, fortè Lu
regis venatores extra portam urbis occidentalem, animal rarum KI-
LIN nomine, sed hoc solo notum apud Sinas, captum occiderant.
Constanti famâ celebrabatur, cum visum esset animal ejusce prodigij,
succesurum magnæ sanctitatis heroëm, summæ, quæ posset orbi con-
tingere felicitatis nuncium. Id ergo ubi nunciatum est CONFUTIO,
ingenti suspirio pectus concutiens, *Quis te advenisse KILIN dixit? quis
te advenisse KILIN dixit?* ingeminavit. *Iamjam doctrina mea extre-
mum spectat, jam finem habet, cum tu adveneris.* Hæcubi dixit, averso
ad parietem vultu effusissimè flevit.

Notandum verò KILIN Sinis appellari placidissimum ac man-
suetissimum animal, quod neminem lædat, nemini malum inferat,
imò

*Confutius
Christum futu-
rum homi-
nem prævidisse
se videtur.*

*Kilin quale
animal.*

imò nec mortem offerentibus noceat. Hinc ille Christianus affirmabat, geminum vocabulum, quo nobis Agnus DEI significatur, per KILIN Sinicè explicari posse. Nam Agni nomen Sinarum subof- fendit aures, quòd in eorum linguâ nulla sit Agnum inter & hœdum distinctio. Ex eo igitur, quòd illi ipsi characteres anni, quo KILIN occisus est, annique nomen XENGXIN, cum eo, quo Servator nos- ter post annos quadringentos & septuaginta quinque natus est, pro- fus consentiant; hinc istum annum CONFUTIO cognitum esse con- jiciebat. Quòd autem flevit, id animi gaudio abundantis, quo in adventu Sancti sanctorum per KILIN significati afficiebatur, impe- tum fuisse. Quòd exinde nihil scripserit, librùmque de regum cor- rectione affectum, nondum planè confectum hîc finierit, & suam do- ctrinam cessare dixerit; significabat advenisse verum legislatorem, qui bella, qui turbas omnes componeret, cui omnes Philosophi sectæque cederent. Quòd denique KILIN occisus, ex eo fortasse Servatoris necem conjecisse; præsertim cùm occisus sit ad portam occidentalem, extra quam JESUS CHRISTUS, sicut ovis ad immolandum ductus est, cruci pro salute generis humani affixus, immeritâ morte occubuit. Hæc mihi Sinen- sis Philosophus, ego lectori judicanda relinquo.

*Magna Con-
fuzij existi-
matio.*

Quanti verò æstimatus apud Sinas CONFUTIUS, quantæ au- thoritatis fuerint ejus libri; ex eo intelligas, quòd aliquid eorum, quæ dixit, quæque scripsit, in dubium revocare, vel immutare sit nefas. Illum ut absolutissimum Philosophum habent; illum totius imperij magistrum atque doctorem venerantur; illius libris tantum deferunt, ut duobus verbis, ipse dixit, omnia è contrario disputantium argu- menta cedant. In singulis civitatibus magnificam illius honori ex- struunt Academiam; sed unam duntaxat; intra mœnia. In quo ab Idolorum templis discernitur, quæ & plurima, & multis in locis ad- ificantur. Statuam illi non efformant, sed solum nomen literis aureis exaratum Academiæ fronti superimponunt; cui honores habentur, qui vivis magistris solent. Ad eam nec semper patet accessus, nec omnibus; literatorum est hæc prærogativa, nec nisi statis diebus. Contrà idolorum sana semper sunt & cuilibet aperta. Unde prona est conjectura, CONFUTIUM ab eis non coli numinis loco, sed obser- vantia, quantum ipsius virtus & eruditio meruisse visæ, nève ipsi ad- versus eum, ut unicum totius regni præceptorem ingrati esse videan- tur.

Principem

Principem familiæ CONFUTIANÆ, quæ adhuc floret, continuò reguli dignitas velut hereditario jure sequitur, Imperatorum tamen beneficio. Præterea civitatis ejus, in quâ natus est CONFUTIUS, summus Præfectus ex illius stirpe semper est arcessendus. Denique omnes ipsius posterii gaudent privilegijs magnis & singularibus, eo solùm nomine, quòd sint oriundi è CONFUTIO, maximique fiunt ab omnibus. At licet tot jam seculis, inclinante se ex alio in aliud fortunâ, magna sit rerum facta commutatio; istius tamen familiæ privilegia sunt accisâ nunquam. Tanta est Sinis referendæ gratiæ cura erga illum, à quo doctrinæ atque philosophiæ præcepta acceperunt majores sui. Fatendum est quidem, Sinensibus Philosophis nostros longè antecellere scientiâ, præsertim eâ, quæ in solius cognitionis voluptate quiescit; huic tamen uni major honos apud Sinas, major etiam privata utilitas provénit ab eruditione, quàm fortasse apud nos literatis omnibus. Ex quo intelligitur, cum illius doctrina fuerit infinitis propemodum partibus inferior atque abjectior, quàm istius seculi; Europæos tamen erga præceptores esse magis ingratos quàm Sinas. Dicis fortasse hunc solum apud eos Philosophum extitisse; unde non mirum tantis honoribus ornatum esse. Non est ita. Nam nec alij quamplurimi defuere, nec desunt adhuc; nullus tamen unquam eò felicitatis processit. Addam hoc loco brevem panegyricum paulò post mortem ejus à discipulo quodam scriptum, & ad verbum, quâ licuit, translatum, ut styli etiam Sinici energiam videamus. YENYUENTIUS ille fuit, qui cùm de magistro suo loqueretur, suspirans gemensque dixit. *Quantò altius attollebamus oculos, tantò longius aberat Confutij virtus; quantò magis eam penetrabamus, tantò erat solidior atque impenetrabilior. Primo aspectu astimantibus communis ac vicina videbatur, ac repente longissimè à nostra distantem cognoscebamus. Magister noster pulchrè atque ordine homines docebat; nostram scientiam continuo minorem reddebat; compendiariâ ritus omnes tradebat. Optabam sæpe ab illius doctrinâ discedere, nec poteram; omnes ingenij nervos intendebam, ut aliqua intelligerem, aut optans longius progredi viam. Nemo enim pervenire ad Confutij virtutem potest, uti nec admotâ qualicumque scalâ calum ascendere. Multa brevilitatis gratiâ prætereo, ut ad nostros Imperatores redeamus.*

VIGESIMUSSEXTUS IMPERATOR
Y U E N U S.

Imperavit annis VII.

*Cyelo 38. anno
3. ante Chri-
stum 475.*

*Prima regis
in Sini pro-
scriptio.*

YUENUS acceptum à KINGO patre imperium sanctissime ad-
ministravit, & a vitis legibus usquequaque consentaneè. In-
signi pietate, benignitateque in populum pari, à subditis juxtà
ac regulis amabatur. Hinc ex illis plerique omnes ultro ad obsequium
rediere; præcipuè qui Orientem versùs imperitabant. Unde impera-
toriam majestatem utcumque suo splendori restituit; & si diuturnius
obtigisset imperium, spes erat, fore, ut jacentem rempublicam Sini-
cam denuo excitaret. Sed magna rarò senescunt. E regulis omnibus,
de quibus modò dictum, unus rex Lu reflorescentis imperij fortunam
infregit, renuens Imperatoris clientem se profiteri. Quare tanquam
rebellem proscriptis, inaudito in eum diem exemplo. Imperatoris cau-
sam non segniter adjuvit K I U S Lu regis Praefectus, qui adversùs
suum regem rebellis multis prælijs ac prodicione tandem Lu regnum
penè totum occupavit. Hic missis legatis ac muneribus petens ab Im-
peratore, ut, quod vi obtinuerat, jure possidere fas esset; id facile ac-
ceptà fiducià impetravit. Neque hinc Imperatoris stetit felicitas. Nam
paulò post U & Y u e regna fiduciaria quoque possessionis esse coepe-
runt. Eares acta in hunc modum.

K I U C I E N U S Y U E rex impetratà, ut diximus, ab U rege pace,
ad reliquas sibi terras justè atque legitime regendas animum applicuit;
in eo totus, ut afflictas bello vires recuperaret. Itaque veteranis mili-
tibus novos addere, contentaque & assiduà disciplinà utrosq; habens,
ipse armorum tractationi veluti gregarius assuescere. Ita non paucos
annos consumserat, cum affertur nuncius, G U Y U E N U M ab U rege
rei militari præfectum obiisse. Jámque rem suam eò loci esse videns,
ut U regi bello par esset; collatis cum eo signis, amissas primò terras
recuperat. Altero deinde conflictu iterum victor, ipsum regem fugà
elapsum in urbe S U C H E U obsidet. Hic U s, ubi se captum magis
quàm obsessum vidit esse, per legatum pacem petit. Nec abhorrebat
ab ea K I U C I E N U S; naturà propensus ad misericordiam, & olim ab
illo,

illo, cum in iisdem esset angustijs, impetrata pacis memor. At conditionibus FANLIUS obstitit egregius bello dux, & armorum felicitatem prosequendam ratus, *Paucis abhinc annis, inquit, favente Calotuum regnum erat in U regis potestate, si voluisset esse felix. Nunc, ubi bonitatem illum neglexit, in has angustias inclusus est. Cave sis, ne & tu Calum offendas; quod dat, accipe, regnumque de manibus elabi ne sine.* Mutatus his & alijs rationibus rex, & abjecto pacis consilio, arctiori obsidione UUM premit. Qui proinde omni spe abscissa, cum effugium non videret, ne vivus in hostium veniret manus, mortem voluntariam sibi concivit. Ergo KUCIENUS occupata urbe, FANLIO ad totum regnum debellandum, & in suam potestatem redigendum, summæ rerum illic præposito, ipse KIANG Cæruleumque flumen, trajectus, ad Imperatorem videndum triumphantis specie contendit. Apud SIUCHEU civitatem CI & CYN reges obviam ei procedebant; à quibus exceptus Imperatoris nomine, ut in ejus fidem se clientelamque conferrer, invitabatur. Nec ille cunctatus, sub imperio YUENI se obedienter fore promisit. A quo benignè simul ac magnificè acceptus, clarisque titulis & honorum insignibus exultans ad suum regnum revertitur, leges Sinicas secum atque instituta deportans. Itaque KUCIENUS primus fuit, qui ingentes illos terra tractus, quæ se CHEKIANA provincia diffundit, & NANKING Sinico Imperatori tributarios fecit.

Interea rem strenuè gerit FANLIUS, totam regionem occupando, & qui erant ab UI exercitu reliqui, ad internecionem cædendo. Verùm nunquam fortior visus, quàm cum se vicit ipsum; quippe fortunam sibi minimè faventem suspectans & exosus, illam sibi ludendam priùs putavit, quàm ab eâ ipse luderetur; exemplum vel in Christiano, nedum in Ethnico prorsus obstupescendum. Videbat se apud YU regem famâ supra modum, opibusque crevisse; reputansque secum prudentissimè, non posse se stare sine casu, collectis, quæ poterat, in regnum CI fugam intendit. Ibi latere se posse rebatur, mutatoque nomine reliquam vitam privatum & in quiete transigere. Sed enim virtus ubique seipsam vel invita prodit. Agnitus enim à rege, atque in regiam invitatus, summam præfecturam, multùm licet oblectans, sumere coactus est; toto regno tantum sibi hominem gratulante, uno ipso in communi latitiâ mœstum silentium tenente. Scio, inquit, fortunam nec diu nec uni pronam comitari. Id ego quoque malo meo ex-

Fortuna faventis excellentis fuga.

qua tamen fugientem insequitur.

Iterum repudiata fortuna.
 perior; quem rerum omnium ipsiusque patriæ fastidientem, in exterum regnum contumaci favore prosequitur, jactans ad honores, quos si me intemeratè amaret, eripere debebat. Nunc profectò tristis aliquis me casus manet, nimiam felicitate laborantem, & in tanta fama celebritate patentem invidia. Has ob causas ordinatis rebus, quàm secretò potuit, captâ denuo fugâ, & adscito alio nomine, in agro apud figulum delituit, securus fortunæ, rotamque ipsius, in figuli rotâ bene ac sapienter irridens.

Ejus in alium savitici.
Tristis honor ultronea mortui.
 Non ita sapuit CHUNGUS ejusdem YUE regis Præfectus, qui proximum à FANLIO dignitatis gradum tenebat; ille, inquam, cujus consilio ac prudentiâ victus YUE rex ab UO pacem impetraverat. Nam postquam ad summam gloriam venerat, nescio cujus criminis reus, à rege jussus est sibi ipsi ferro jus dicere. Paruit, ambitiosâ morte defunctus. Quippe Sinarum reges hoc habent in usu, jam olim frequentatum, ut, cum aliquem Præfectum morti addicendum putant; honoris ergò tribuant ei, ut suâ sibi manu vim afferat, ne cadat aliena: quod in probro existimatur. Mittunt igitur gladium vel funem aureâ capsulâ sigillo regio munitâ inclusum reo, cum mandato, ut suspendat se, vel feriat; contestantes, id in honoris gratiâ que singularis argumentum illi exhiberi.

VIGESIMUSSEPTIMUS IMPERATOR CHINTINGUS.

Imperavit annis XXVII.

*Cyclo 38. anno
10. ante Chris-
tum 468
Castus Imperator.*

CHINTINGUS à patre imperium, imperioque penè restitutam dignitatem per manus accepit; pulcherrimo cognomento castus Imperator dictus, quòd mortuæ conjugis servatâ fide permanserit in cœlibatu. Mirum rarumque factum. Nam apud hanc gentem Magnates regesque nullam libidinem respuunt; in tantis divitijs & honoribus unas voluptates ad beatitatis apicem sibi deesse rati. Sunt enim ut plurimum Athei, & quia post hanc vitam nullum judicem timent, omni scelere cooperti; unde nullus eis pudor sanctus, nullus torus illibatus, nulla libido execrabilis; cujus extimulati furij, ad eam explendam omnem lapidem movent.

Iisdem

Hisdem annis regnum CYN Praefectis in regem confurgentibus propè funditus eversum est. A sex authoribus orta primùm rebellio, in tantas angustias coniecit regem, ut regno unà cum animà tandem amisso, tota insuper ejus familia cognatióque sit extincta. Inde coorta inter sex rebellionis duces de obtinendo toto regno contentio in bellum exarsit; quod vario eventu gestum, totam ferè XANSI provinciam & PEKING ex parte, quà occidenti adversa, excidio dedit, duobus etiam perduellium omnino sublatis è medio. Quatuor reliqui regionem inter se partiti, eam quisque partem, in quà cum exercitu erant, tenuere. Hinc quatuor facti reges; primus CHIPEUS, secundus HAN, tertius CHAO, quartus QUEI, de quibus multa in loco.

*Rebellio regis
familiam eorum
scindit.*

Moritur interea Imperator, relictis filiis jam adultis tribus, KIUCIEO, XOCIEO, QUEIO. Isti non tam fratres, quàm hostes fuerunt; cupidine dominandi alium adversus alios armante. Nec aliter jurgia sunt quàm parricidijs sopita. KIUCIEUS enim ætatis prærogativà primò electus, tertio post mense à XOCIEO trucidatus; hic imperium evadens, cum inauguraretur, SUS dictus, parricidij poenas brevè dedit. Nam quinto tyrannidis mense à QUEIO fratre victus bello, necatusque, quantum facinus admisisset in majorem natu. debuit à minore discere; magnà imperij parte hujus sequente fortunam. Ita imperium fuso duorum fratrum sanguine devolutum est ad QUEIUM, qui ubi sceptrum cepit, appellatus est CAUS, mihi trigessimus istius familiæ Imperator, quod ab octavo & vigesimo duo fratres intercesserint.

Fratres hostes

TRIGESIMUS IMPERATOR

CAUS.

Imperavit annis xv.

CAUS igitur occupato per parricidium imperio, ejus majestatem multum imminuit, regulis non paucis obsequium rumpentibus. Et est notatu dignum, quod Sinici scriptores referunt sub hæc tempora Martem ad constellationem SIN dictam pervenisse, quæ nostro seculo à tertio gradu Sagittarij usque ad gradum vigesimum ac paulò

*Cyclo 38. anno
38. ante Chrysti
sum 440.*

Paulò ampliùs extenditur. Et quoniam in YU I Imperatoris divi-
 ne terris, quas SUNG rex habebat, dominabatur hæc constellatio;
 KINGCUNGU sibi terrarum tunc rex, quàm qui maximè de tali con-
 juratione sollicitus, astrologos consulit, quidnam portenderet. Illi
 respondent vel Colao malum aliquod, vel toti populo calamitatem.
 annúmve sterilem promitti. Tum rex ingemiscens, *In meam perni-*
ciem, inquit, *si quod imminet Colao, redundabit malum.* Hic adjutor
 meus, hic monitor fuit: hoc fulcro innixa respública adhuc stetit. Si verò
 populus calamitatem accipiet, illius ego quonam modo expers ero, cum
 probus rex fortunam subditorum suam existimare debeat? si denique an-
 nona charitas impendet, qui ero auxilio fame tabescentibus? qui tuebor
 nomen regis, si meis nequeo dextram porrigere? Præclara & plena pieta-
 tis oratio; quâ Astrologus auditâ, *Celum quidem,* ait, *altum est & lon-*
gissimè disjunctum à nobis; nihilo tamen secius audit humilia. Istæ tuâ
 pietate, rex, profeclo efficiet, ut hæc tempestas in caput tuum promissa,
 moderante Calo vertat in melius. Simul his Martis circulum observans,
 ubi tribus gradibus mutatum vidit, hoc regiâ pietate factum asseruit.
 Ita regem ab inani timore, à vanitate suum vaticinium liberavit.

*Pietas regis in
 plebem.*

*Martis sidus
 in gratiam
 regni retroce-
 dit.*

Noverca odia.

*Bellum patri
 cum filio.*

Paulò ante hæc tempora LINGCUNGU S regni QUEI rex mor-
 tuâ conjuge ad secundas nuptias processit, ductâ in matrimonium im-
 probissimæ libidinis feminâ; de quâ mihi tacendum arbitror, ne inho-
 nestâ narratione castæ aures feriantur. QUEIUS certè LINCUNGI
 è priore filius, turpitudinis impatiens, necem ei moliebatur. Illa
 contra novercali armata odio, falsis criminibus privignum apud re-
 gem arcessere, atque eousque urgere, ut profugere coactus sit, CHEIO
 parvo filio in regiâ relicto. Interea mortuo regi nepotem populus
 substituit; promptam bello materiam. Nam QUEIUS à filio præ-
 reptum sibi regnum indignè ferens, jus suum armatâ manu prosequi
 statuit. Et faciebat spem certam victoriæ tum causa, tum multorum
 auxilia, quos inter & ZULUUS olim CONFUTII discipulus erat.
 Ergo ingenti collecto exercitu regnum invadit. Occurrit illi armatâ
 manu filius; multisque commissis proelijs tandem à filio pater vincit-
 tur, tantâ clade affectus, ut ejus vix nuncius superesset. QUEIO
 dein etiam extincto, ZULUUS desperatis rebus, seipsum interfecit.
 Quod ei CONFUTIUS sæpe prædixerat, violentâ scilicet morte de-
 cessurum; & hujus rei capiebat omen ex illius audaciâ ingenique vio-
 lenti fervore.

Aliter

Aliter aliam novercam MINZUKIENUS & ipse CONFUTII
 discipulus sibi demeruit. Obsequio promptus, odiūque novercale
 doctus etiam in amorem flectere. Produunt historici Sinenses eum ad-
 modum iniquā domi novercā usum esse; cui de filijs suis unica erat
 cura, de privigno nulla. Hunc pater, sicut mos illorum temporum
 ferebat, ad currum, quo vehebatur, regendum admoverat. Fortè
 accidit, ut hieme ob magnitudinem frigorum habenas tractare non
 posset, interrogatus causam à patre, ne se purgando novercam accu-
 sare, obticuit. Ille tamen advertit implicatum aptūque temporī
 responsum. Reversusque domum, & uxoris filios concinnè vestitos
 videns, repudium meditabatur. Et jam domo eam ejicere parabat;
 cū MINZUKIENUS patrem sagaci dicto interpellans, *Compesce,*
pater, hunc impetum, inquit. *Si enim hac ejectā tertiam duxeris; non*
unum tunc, sed tres domi filios habebis pereuntes frigore. Hac ratione
 non patris modò, verū etiam novercæ amorem sibi conciliavit.

*Amor nover-
ca tolerantia
procuratus.*

*Arguit ad
moderatè
dictum.*

Iisdem temporibus regno CI nova belli tempestas incubuit, mul-
 torum adversus regem rebellione. Sape nec segniter regem inter ac
 perduelles pugnatum, donec tandem familiā regia unā cum rege de-
 lectā, intrusus est alienus. Inter perduelles eminebat integra familia
 TIEN dicta, quam affirmant authores innumerabili penè filiorum ac
 nepotum turbā, nec minùs divitijs pollentem, quin imò ipso rege istis
 superiorem fuisse. His animos hominum sollicitare, petentibus ali-
 menta & fruges, quantacunque mensurā vellent, mutuas dare, ac sine
 molestā exactione recipere. Sic populi, præcipuè verò egentium be-
 nevolentia sibi obnoxia, in tantum crevit, ut omnes tam prolixè me-
 ritum de publico regem optarent. Ingens enim, etiam ad obtinenda
 regna, momentum est, beneficisse. Hinc audaciā tumens animisque
 hæc familia, in regem velut importunum insurgit, necatque. Per-
 duellionis autem ut à se dimoveret infamiam; regis occisi filium fasti-
 gio imponit, addito, qui Colai munere fungeretur, ejusdem filio,
 quo speciosius fallerent. Nam præcipuis præfecturis per filios
 suos ac nepotes occupatis, ipsa totum mox regnum
 invasit, solo nomine regi
 relicto,

MAR.